TUDOR ARGHEZI

1907

Ilustrația copertei : *Nicolae Alexi*

Textul volumului este reprodus după :
Tudor Arghezi — *Versuri* 1, Editura pentru literatură, București, 1966.

TUDOR ARGHEZI

1 9 0 7

TUDOR ARGHEZI

1907

PEIZAJE

Postfață și bibliografie
de
CONSTANTIN CUBLEȘAN

EDITURA MINERVA
București — 1973

CUVÎNT ÎNAINTE

În anii nouă sute șapte,
Ca din senin, în marte, într-o noapte,
S-a ridicat spre cer, din Hodivoaia,
Și din Flămînzi, și Stănileşti, văpaia.

Și s-au aprins, de-a latul țării, mii
De lumînări și de făclii,
Ca la un Paște și o Înviere,
Facle, și vipii, și-opaițe stinghere.

Cum e-n biserică, la noi,
Un mugure de foc, ca un altoi,
Pe vîrful unui fir de lumînare,
În sfeșnic la icoane și-n altare,

Așa, din sat în sat, se-ntinse
Văpaia grînelor aprinse,
Că flacăra-ncepea să joace
De-a rîndul pe pătule și conace.

Era să fie sărbătoare,
Sau slujbă de înmormîntare ?
Urlau și cîinii-n haite la năvală.

Ajută, Doamne, țara-i în răscoală.

PE RĂZĂTOARE

S-a tot întins din luncă-n sat
Și-a mai lățit fișia cu-o brazdă, la arat.
Moșia îi ajunge pînă la noi în casă.
Aproape n-are omul pe unde să mai iasă,
Și se făcu moșia de două ori mai mare,
Din suta de pogoane o sută de hectare.
Nu ne mai țin de-ogradă nici cloștile cu pui,
Și ele pasc cu mieii azi pe moșia lui,
A hoțului bătrîn.
Ia oile, le-nchide, făcîndu-se stăpîn.
Pentru cîrlani și vite plătim atîta gloabă,
C-am cumpăra cu banii moșia, mai degrabă.
Moșneni, din vechi, pe țarini, pădure și imaș,
Ajunserăm și-n casa străbună chiriași.
Ne-am plîns la stăpînire,-n deșert, că cel mai tare
E cel umflat mai bine de pungi în buzunare.

Nu căuta dreptatea domnească, frățioare.
Ia pe ciocoi ca hreanul și dă-l pe răzătoare.

RĂZVRĂTITUL

Dumitru țărănoiul, dulgher și lăutar,
Nu tulburase satul vorbindu-i în zadar :

Cu binele nu merge. L-am încercat de-a surda.
Au scos din noi și untul, cu sîngele, și urda,
Și zerul. O cocleală rămîne pentru noi,
De nu te bagi iscoadă și slugă la ciocoi.
Eu slugă la jigodii nu m-aș vedea să fiu ;
Mă-ngrop mai repede de viu.
Te strădui fără noimă și dai pe brînci, te storci,
Rîndași la boieria de cocină de porci.
Mai bine luărăți sapa și traista la spinare,
Pribegi făr' de cămașe, desculți prin țara mare.
Prășind prin bărăgane sau ciocănind o coasă,
Un boz de mămăligă, de prînz, tot o să iasă,
Dar cel puțin rămîne, de bine și de rău,
Că ești de capul tău.
Cioplind cu barda bîrna, bătînd dimia, piua,
Ori învîrtind la moară ești muncitor cu ziua.

Nu rob pe toată viața și priponit ca vita,
Primind mălaiul muced și-aprins, cu țîrîita.
Cu semenii de brazdă, fugiți de pe moșii,
Începe-o răspicare și de-alte datorii.
Începi să-nveți cititul, să scrii, să vezi, să știi.
Pecețile de beznă cojite de pe pleoape,
Începe-n întuneric de ziuă să se crape.
Gîndind întîi în șoaptă, și mai tîrziu pe față,
Te-i aduna cu alții-nțărcați de-aceeaș viață,
Și celor ce v-apasă, vă mint și vă înșeală,
În ceasul judecății le-ți cere socoteală.

Primarele, prefectul, crîșmarul, arendașul
Îl leagănă-n bizdîguri și țîfnă pe Conașul.
Conașul stăpînește zece moșii, și are
Mai multe mii cîmpie și codri de hectare.
Ei se urăsc, viclenii, dar cum vorbesc de tine,
Parc-au călcat cu talpa pe ghimpi de mărăcine,
Și strînși în cîrd de pofte și lăcomii căscate,
Sînt cioclii și otrava de peste mii de sate.
Nu i-ai văzut, dînd ochii la curte cu săracul,
Că li se strîmbă mutra, de parcă văd pe dracul.?

Evlavia din timpuri, cinstită, înnălțase
Lăcașuri, paraclise și mînăstiri frumoase.
Un preot era preot, și Crezul era Crez.
Mă tot gîndesc la timpuri și-mi pare că visez.
Măreața moștenire e luată cu chirie,
Minciună și tarabă, dezmăț, negustorie.

Cîţiva răzleţi, prin schituri şi parohii uitate,
Mai stăruiesc în rîvnă şi cad în strîmbătate.
Toţi au, ca şi pe vremuri, o faţă, doar să fie
Smerenia văzută de-atotfăţărnicie.
Bisericuţa-i martor, să v-amintiţi mereu
Ciocoi că-s tovarăşi, de brîu cu Dumnezeu.
Sudorile de sînge şi suferinţa mută
Le-ar fi-mpărţind cîştigul cu el, atît la sută.
Cînd ne spoim a jale, mînjind şi cele sfinte,
O ducem cu samsarii credinţei înnainte.
Te-aşteaptă-n strana dreaptă să vii mitropolitul.
Tu, din altar, la hramuri, alegi pe Răstignitul,
Că gol şi el, ca tine, prin fumul de tămîie,
E tot bătut în cuie, în palme şi călcîie.
Piroanele de astăzi, dobînzi la împrumut,
Tot Iuda le tocmeşte şi tot el te-a vîndut.
Şireţi stăpînii noştri aflară bune rosturi
Şi bine nimerite şi-n cele patru posturi
Şi-n Miercurile, Vinerile toate.
Dintr-un condei, se scade un an la jumătate.
Veneau neaşteptate, de-a gata, ajutoare,
Tipìcuri întocmite-n sinoade şi soboare.
Te-nvaţă stăpînirea, hrănit cu terci, rumâne,
Să rabzi şi jumătatea din an ce mai rămîne.
Tu, cuminecătura o ceri spre mîntuire,
Te spovedeşti la popa, îngenunchiat, Zamfire,
Şi el te şi pîrăşte, de-ai chibzuit vreo faptă
Ce ţie ţi se pare a fi răsplata dreaptă.
El e şpion de suflet la domnişori, bădie,
Că vrea puternicia ciocoilor să ţie.
Apòi, la-mpărtăşire, orînduiala are

Cerinți de-mpăciuire. Te duci să ceri iertare
Ciocoiului obraznic și slugilor fudule,
Că n-ai făcut mătănii la ușa lor destule.
Așa că de la Paște și pînă la Crăciun,
Și din Crăciun la Paște, mai pocăit, mai bun,
Ți se înmoaie vlaga și nu treci din blestem
La sfînta răzvrătire, de care ei se tem.
Ai dus-o-ntr-o scrîșnire tăcută, însă are
O margine rostită răbdarea orișicare.
Ia furca, taică,-n mînă, și-ascute-i bine dinții
Și apără-ți odrasla, răzbună-ți și părinții.
Dintr-unul de faci sute, din sute iese gloată.
Așteaptă țărănimea scînteia scăpărată.
Vîltori și limbi de flacări așteaptă să se miște,
Pitite după staul și curți, în porumbiște.
Din apele, aprinse pe matca lor de scrum,
Întunecă și cerul puhoaiele de fum.
Nu mai rămîie piatră pe piatră, grinzi în grinzi,
Și cadă și Tăria în țăndări de oglinzi.

LIPSESC MORMINTE

E zarvă-n tribunalul militar.
Ședința lungă ține de la șase.
Se-ncumetase-o boaită de căprar
Să calce ordinul ce i se dase.

Doi cîte doi, sătenii răzvrătiți
Aveau să fie duși între soldați,
Dintr-o comună de săraci lipiți,
Și puși să-și sape groapa și-mpușcați.

Căprarul se lăsase dus de gînd,
Cînd gropile săpate erau gata,
Trăgea cartușele în vînt,
Făcîndu-i pe țărani scăpata.

La cercetarea noilor morminte,
În lutul țuguiat și moale,
A fost găsit, în loc de oseminte,
Un șir de mușuroaie goale.

Ce cîrtițe-ar fi scos pămînt atît ?
E mînă-aci de niscai om parșiv.
L-au dibuit și-au scos un amărît.
Legați-l pe căprarul Paraschiv !

Căpraru-i vinovat de două ori.
Întîi, nesocotise un grad de colonel
Și-a tîlmăcit un ordin de superiori
Cum cutezase să-l priceapă el.

Dar mai cumplita lui vinovăție,
Ticăloșit de crima îndoielii,
E c-a simțit în sînge o frăție
Și-o solidaritate cu rebelii.

Stăpînii judecății, fără jind,
Dau pildă și osîndа ce faptei se cuvine,
Că țara ne rămîne, socotind,
Cu cinzeci de morminte mai puține.

COCONU ALECU

1

Pe Alecu Iliescu partidul liberal
L-a pus pe Olt mai mare și, uns pe cinci județe,
E cel ce-a spus odată-n Senat, în tinerețe,
Primatul României că-i autofecal.

E bivolar de seamă și față între fețe,
Și dictator de țară, ilustrul animal.
El zice : — „Nu te-ntinde, te rog la cașcaval",
Argumentînd politic și vrînd să te învețe.

Nu poate trece nimeni, cum spune el, nici mort,
De Olt, fără să aibă în sîn un pașaport.
Are jandarmi la ordin fanaticul de zbir.

Bărbat de mare vază la centru și la șef,
El guvernează, neică, energic, după chef,
Cu trei principii : „Măta", „Te bag" și
„Ai sictir".

2

La Iliescu-n curte, la conac,
Sînt adunați, aduși, țăranii.

Toţi cîţi ai căror ochi nu-i plac
Stăpînului moşiei Merişanii.

Sînt cei mai teferi oameni dintr-un sat,
Dar i-au stîrnit boierului gras hula,
Că, tot hrăniţi cu ceapă şi păsat,
Nu-şi scot din cap, să-şi ţie-n mîini căciula.

Şi, mai deştepţi decît stăpînul lor,
Nu-ncep, vorbind, cu „poate“ şi cu „dacă“,
Şi în auzul treaz al tuturor,
Ştiu să răspundă, cum şi ştiu să tacă.

Legaţi la coate,-i numeri : sînt o sută.
Şi-s înşiraţi la rînd, în rotogol,
Ca la o horă încă nencepută,
Şi de la ei la masă-i locul gol.

La masa mică, beau tutun, cafele,
Un ofiţer, în şoapte, cu jupînul :
— „Ascultă-ncoace, — zice, — colonele,
Începi cu cîte doi, cu cîte unul ?“

Aflîndu-se cu satul în război,
Găseşte că măsura înţeleaptă
E să înceapă tot cu cîte doi,
Şi oamenii pricep ce-i mai aşteaptă.

3

Femeile, copiii şi toţi ai lor veniră
Cu ţipăt, să cunoască legaţii cum se-nşiră.
— „Nu vă lăsaţi ! Mîncaţi-l de viu, să-l ardă focul,
Că spurcă, unde şade, nemernicul, şi locul.
Zmunciţi-vă din funii pe el, lovi-l-ar boala.
Măcar un stîrv ca ăsta să ne fi dat răscoala !
Nu te-ncrunta încoace, boierule, aşa,
Că am făcut prinsoare şi noi pe pielea ta.
Odată şi odată te-om prinde noi în sat
Şi-ai să plăteşti, jupîne, cu vîrf şi îndesat.
Te-om descînta noi, noaptea, să crape-n tine fierea.
Ce n-a putut bărbatul, o face şi muierea".

Trei sate, adunate jurimprejur, grămadă,
Răcneau de suferinţă la stîlpii de ogradă,
Ca staulul de vite, în fierbere, cînd rage.
Ameninţau cu puşca, ele strigau :
— „Păi, trage !"
E palid Iliescu, turbat şi mohorît.
Muierile îl scuipă : — „Ciocoiule borît !"

4

Deodată, colonelul avu un gînd al lui,
Care nu-i vine lesne orişicui,
Strigînd ţăranilor legaţi cu funii : — „Drepţi !"

Dar n-a mișcat niciunul. — „Puteai să te
aștepți, —
Răspunse Iliescu, — tîlharii-s tot tîlhari."

În ceasurile grele vin gîndurile mari,
Și colonelul zice : — „Acum strigați cu toții
Trăiască generalul ! că ne stîrpește hoții.
Că știe Averescu războiul cum să-l facă,
În țară, cu plugarii și oamenii de clacă.
Strigați, au ba ?" Niciunul nu mișcă și nu strigă.
Se-aude doar atîta : — „Pămînt și mămăligă !"
— „Trăiască generalul ! — mai zise el o dată, —
Că ne-a scăpat de șarpe și limbă-nveninată
Și-a mîntuit în țară odrasla boierească.
Tot nu strigați niciunul din voi, să ne trăiască ?"

Atunci, boier Alecu, scos din răbdări, vai,
mamă !
Zmuci cureaua burții din loc, cu cataramă,
Și începu pe oameni, cu urletul : — „Trăiască !"
Pe față, peste gură și pleoape să-i plesnească.

5

S-a hotărît ! Boierul arată cu cravașa
Și-alege doi, din rînduri, pe Gheorghe și Ilie.
— „Dezleagă-i, caporale, și scoate-le cămașa !"
Dă ordin colonelul, răstit, ca-n pușcărie.

— „Idee minunată, că, ruptă, descusută,
Cămașa tot e bună la ceva.
Cînd te gîndești, la urmă, că o să am o sută !"
Zise boier Alecu, glumind a zeflemea.

Și rîseră părtașii de-această socoteală.
Pe cînd soldații, tineri, cu lacrimile-n gene,
Umblau cu-ncetineală,
Tărăgănînd, să vie sfîrșitul mai alene.

— „Tu mi-ai făcut cafeaua ? V-ați nărăvit ca hòții, —
Răcni, sorbindu-și ceașca, boierul. Fă, ocară,
Ia seama, mi se pare că vă-nhăitați cu toții !"
Cafeaua înjurată se nimerise-amară.

Se-ncrùntă și-ofițerul : — „Ia mai sfîrșiți odată !"
Escorta, patru oameni, duce-ntre pușți pe cei
Aleși din rînd să-nceapă pedeapsa comandată.
Un mùrmur clocotește din gloata de femei.

Pornind în ceață șase, călcau arar și strîmb
Și nu se mai văzură. Trecu și-un timp, și iată,
Prin boarea ce-ncepuse să bată dinspre dimb,
Răsună-nnăbușite și gloanțele deodată.

O frămîntare-adîncă și-un țipăt la femei.
Boier Alecu, mîndru, se uită înnapoi.
Comanda : — „Luați de-acuma cu șase oameni trei".
Boierul : — „Să rămînem, eu zic, la cîte doi".

CĂMAȘA DE NUNTĂ

O sută, cum spusei,
Fuseseră-mpușcați ca derbedei
Și răzvrătiți ai satelor, sculate,
S-aducă deșteptare și dreptate.

Cătunul a rămas și mai sărac.
Ileana slugărește de-atuncea la conac.
E văduva lui Petre, ucis pentru stăpîn
Din ordinul ciocoiului bătrîn.

Uscată și frumoasă, barișul ei cernit
E ca un giulgiu negru al celui ce-a murit.
Posomorît, ciocoiul ar vrea ca, de morminte,
Să nu își mai aducă femeile aminte,
Ca Oltul, care curge domol prin dreptul lor,
Cu tot cîntatul doinei, atotnepăsător.

Dar într-o zi boierul, lungit pe canapea,
I-a poruncit Ilenei o cafea.

Boierul sta-ntr-o rînă.
De scîrbă, ceașca plină ei i-a scăpat din mînă.

Că-nspăimîntată, vede ciocoiul îmbrăcat
În borangicul dulce al fostului bărbat,
Cămașa lui de nuntă, cu flori de dediței
Aleasă și cusută cu degetele ei.

Boierului cămașa lui Petre îi plăcuse
Și-a pus-o de o parte de printre cătrafuse.
Cînd s-o trezì dintr-însa neliniștit strigoiul,
Frîngîndu-i beregata să-nnăbușe ciocoiul ?

DUDUIA

E-o domnișoară-nnaltă, subțire și trecută,
Și nu e nici femeie detot și nici bărbat.
Cu noaptea-n cap se duce la plug și semănat,
La seceră, la coasă, călare și ciufută.

Au vrut să o mărite. Duduia nu se lasă,
Și ofițerii sprinteni, și grangurii pețiți,
Cerînd-o de nevastă, plecau dezamăgiți
Că nu-i niciunul vrednic de mîna ei osoasă.

Era rostirea vie, în carne, simț și minte,
A unei noi ființe, de-al treilea tipar.
În loc de fraga gurii-i crestat un buzunar,
Și-n loc de trup se-ngustă un sac de oseminte.

Femeie nefemeie, la bine și la rău.
Turtită ca o tavă și-un sul de rogojină.
Sătulă de-ntuneric, scîrbită-i de lumină,
Făptură nemplinită și fată fătălău.

Citind, închisă-n casă, cărți groase, pe alese,
Văzu deșteptăciunea, ajunsă de prisos,
Că nu dă mîngîiere și nu-i e de folos,
Și-a-mbătrînit pe slove și pagini nențelese.

De ani de zile-ncoace, mînia se răzbună.
Și-a împletit gîrbaciul și l-a-nnodat cu plumb
Și alungînd țăranii prin grîu și prin porumb
Harapnicul se-abate pe spete și răsună.

Spinările zdrelite și deștele zdrobite
De cnutul domnișoarei cu cizme și nădragi,
Că a sluțit călare o sută de iobagi
Și sumedenii prinse-n zăvoiul ei, de vite.

Duduie, carabina îți spînzură de șea
Și te-nsoțește-n raita din zori cățeaua cîrnă.
Ea mușcă, asmuțită, apucă și se-atîrnă.
Duduie, răfuiala a și-nceput. Păzea !

PUNGA

Internele, Parchetul și Vodă-n tîlc cu ele
Răspunderea și-o lasă lepădată.
Răscoala țărănimii și cetele rebele
Nu pot să fie duse la nicio judecată.
Fiind „moment istoric" e treabă de armată.

Cuvîntul e-al oștirii. Măreața capitală
E în război cu satul sculat, în luptă dreaptă.
De-o parte puști și tunuri, de alta mîna goală.
Prostimea puturoasă și pătura deșteaptă.
Ești gata, generale ? că gloria te-așteaptă.

Porunca nu-nțelege să judece. E dată.
Ea mistuie și frînge țărani, țigani, dușmani.
La București e țara, pe drept, adevărată.
Pe bulevard, la Capșa și-n Lipscani.
Să ne ocîrmuiască, de-acù, niște golani ?

„Sînt proști, dar mulți", e-o vorbă-n deșert,
fără putere
Oricît de mulți, nu-ți pese, vie potop de-or vrea.

Vasile Vodă Lupu n-avea nici mitraliere,
Nici nitroglicerină, ca noi, Măria-Ta.
Întoarce-te alene, lungit pe canapea.

Un drept se-ntemeiază, firește, pe venit.
Priceperea la cîrmă stă.-n loc de cap, în pungă.
Nu te întreb de unde o ai și ai venit :
Să fie cît mai groasă, mai plină și mai lungă.
Să poată să mîngîie și să ungă.

DOINĂ PE FLUIER

Un avînt nestăpînit
I-a-nviat și-ndrăgostit
Juni mai noi și cotoroanțe,
Cu princìpii și nuanțe,
Se sărută, brațe-n brațe,
De ceva să se agațe.
Suspinau că piere țara.
Venea vrajba cu ocara.
Boieria-n răzvrătire
Suferea ca de-o jignire.
După-atîți amari de ani
O scuipau niște golani,
Supărată că îndură
Palmele peste figură.
Cînd era mai gras norocul,
Se-mplinise și sorocul.

Țara le era moșia,
Cugetul, ticăloșia,
Cuviința, alelei !
Huzurești și faci ce vrei.

Legea, eu, cum vreau o fac ;
Birul, biciul, bunul-plac.
Altă lege-n țară nu-i :
Fiștecare legea lui.
Ai de unde și s-alegi :
Cîți ciocoi atîtea legi.
Ei, țăranii, — o luau de-a buna :
Vor o lege, numai una,
Și o lege-a tuturor,
Scrisă și cu mîna lor.

Cînd și cînd, un zvon, așa,
Și mai mult înfricoșa.
Zece sate răzeșești
S-au pornit spre București.

De la munte, trei județe
Pleacă, minte să ne-nvețe.
La bariera din Vitan,
Robii de pe Bărăgan
Au sosit cu furci și coase.
La Chitila sînt vreo șase
Mii de oameni cu topoare.
Altele, la Cotroceni,
Gloată mare de olteni,
Fierb ceaunul pe coceni.
Au venit, să se strămute-n
Care, ca la șapte sute,

Cu căței
Și cu purcei,
Cu căldări, cu pirostrii,
Cu copăi și cu copii.
În palatul ăsta, măi,
Sînt o mie de odăi,
De încap, bătu-i-ar sfinții,
Oltul și cu Mehedinții,
Și mai sînt cămări și căși
Cu izmene și cămăși,
Să îmbraci, de-a lung și latul,
Muieretu-n tot Banatul.

Vine toată omenirea
Să dea ochi cu stăpînirea.
Capitala răsfățată
E de-aznoapte-mpresurată,
Spune zvonul, și-un fior
Trece-n pielea tuturor
Deputaților din Sfat.
La un ceas întîrziat,
Cotropit de-atîtea slugi,
N-ai nici cînd, nici cum să fugi.

Un boier, vechi cărturar,
La un ochi e-un ochelar,
A cerut să intre-n țară
O armată dinafară,
Orișicare, nu îi pasă,
Cu stăpînii înțeleasă,

Ca să fie chezăşie
De huzur şi de moşie.
Patrioţi de vorbe mari,
Cărturari, necărturari,
Unii daci, alţii romani,
Sînt cu noi pînă la bani
Încercarea dacă vine,
Ori cer oştilor străine
Să le fie-ntr-ajutor,
Împotriva ţării lor,
Care geme, care plînge,
Înnecată-n fum şi sînge ;
Ori, ca de atîtea dăţi,
Se pitesc prin străinătăţi.
S-ar visa fugarii toţi,
Toţi stăpîni şi patrioţi.
Vinovaţii şi vrăjmaşii
Fac tot ei pe păgubaşii.
Măscărici şi negustori
Ni se fac judecători
Şi simt mare trebuinţă
Să dea şi cîte-o sentinţă.
Plugu-l pedepsesc că ară ;
Turmele, că sînt în ţară,
Cad subt greaua lor osîndă,
Că nu pot să le mai vîndă
Şi să le mai joace-n cărţi
Cu fugari dintr-alte părţi.
Pe ţărani, că-şi văd de muncă,
De-i alungă, şi-i aruncă,
Şi se leapădă de ei
Viii, morţii lor şi-ai mei

Cu moşnenii şi strămbunii.
Rîndunelele, lăstunii
Nu-şi mai puseră cuibare
La conace şi-n pridvoare
Vrăbiile s-au mutat
Din căminul necurat.
Stolurile lungi de ciori
Îi aşteaptă pe feciori,
Pe ispravnici şi pe fraţi,
Să-i dumîce spînzuraţi,
Să frămînte vitele
Hoituri cu copitele.
Facă-s-ar, cînd îi alungă,
Bivolița să-i ajungă.
Nu-i la curtea boierească
Nimeni să te mai cunoască,
Şi-i părtaşe la răscoale
Şi căţeaua dumitale,
Toată firea şi simţirea
Îs de-acum cu răzvrătirea.

DOINĂ PE NAI

Fumu-i gros și-abia te văd.
La conace e prăpăd.
Ce blestèm și nenoroc!
Magaziile-au luat foc.
Grîul arde, și porumbul,
Într-o ceață grea ca plumbul,
Și văpăile aleargă
Uriașe, să o spargă,
Tocmai cînd se-arată-n țară
Aurul de pe secară,
De pe orzuri și livezi.
Vezi și nu-ți vine să crezi
Că se duce orișicum
Toată munca noastră-n scrum.
Dar și fără foc și pară,
Ea pleca din vetre-afară,
Dusă-n zări pe marea-albastră
Și nu mai era a noastră.
Îi era drumul deschis
Boierimii la Paris,
Unde începea odată
Viața ei adevărată.

A fost bun cîndva tiparul
Cînd scotea Aghiazmatarul
Şi molitvele, la schit,
Dar pe urmă s-a lăţit.
De la slovă, de la buchi,
S-a întins ouînd păduchi.
Blèsteme Mitropolia
Gîndul, scrisul şi hîrtia.
Litera de fier, cerneala,
Teascul, cartea şi momeala
Strecurată prin cuvinte,
Drept simţiri şi-nvăţăminte,
Nu e de răbdat zăbavă,
Cugetarea e otravă.

Deocamdată, prinşi de spaimă,
Cuscrii nu se mai defaimă,
Şi cumnaţii au uitat
Cît de mult s-au înjurat
La Cămară şi Senat.
Albii [1], cum îşi zic, şi roşii [2],
Nu mai fac azi pe cocoşii.
Spilcuiţii de coconi,
Din fuduli ajung claponi.
Cucurigu ! sus, pe claie ;
Jos, în ploaie, cucuvaie.
Ieri deşteptţi, şi astăzi proşti,
Cînd îi vezi nu-i mai cunoşti,

[1] Albii : partidul conservator (n.r.).
[2] Roşii : partidul liberal (n.r.).

Milogindu-se-ntre ei
Pentru cîte un crîmpei.
Țăndări, zdrențe de idei.
Cum veni năpasta
Asta
Și ce este de făcut
Să rămîie ca-n trecut ?
Mintea,-atîta de bogată
Și-ndrăzneață altădată
La arenzi și la venit,
Într-un ceas a sărăcit.
Într-un ceas vijelios,
Timpul s-a întors pe dos
Și se stinse de odată,
Ca o lampă răsturnată.
Toate fețele mărețe,
Tinerețe, bătrînețe,
S-au schimbat într-o secundă.
Unde să se mai ascundă ?
Și chirciții și înnalții
Seamănă unii cu alții,
Ca pisicile fătate,
Numai că-ntr-altfel pătate.
Din zorzoane și din mască
S-au ales doar cîlți și iască.
Ce viteaz era pe cal
Falnicul domn general,
Cînd, trecînd frumos pe stradă,
În ținută de paradă,
S-arăta la Zece-Mai !
S-a ales un putregai.
Ca și el, legiuitorii

Sînt în zilele vîltorii,
Strînși în rînd
Și tremurînd.
Fără vajnicul lor îfos,
Pare că-s bolnavi de tifos.
Parcă fața le-a rămas
Retezată de la nas.
Cum începe balamucul
Le și zboară-n vînt surtucul
Și rămîn în pielea goală.
Nu e șagă, e răscoală,
Dar mîndriile trufașe-s
În izmene și cămașe.
Insul cel adevărat
E un strîmb, un cocoșat.
Desfășat de blăni și șube,
Dedesubt e numai bube.
Cîte decorații are
De la gît la cingătoare,
De la ceafă pe spinare,
Zace copt, subt fiecare
Licărire, un puroi
Și nu poate da-nnapoi.
Din buboaiele stătute,
Scos din el, ciocoiul pute.

DOINA

Îi țes țării, pe gherghef,
Fire-n jur, ca de sidef,
Să ne sugă, ca pe muște,
Cînd se țin să nu ne-mpuște.
Toți păianjenii domnești
Stau la pîndă-n București
Și apucă, pe furiș,
Oamenii-n păinjeniș.
Făcuți ghem, pe dedesubt,
Și-i păstrează pentru supt;
Iar păianjenul cel mare
Stă în mijloc, ca-ntr-un soare
De mătase.
Coase firul și-l descoase
Și-l așează, să se joace,
Mai încolo, mai încoace;
Îl înnoadă, îl deznoadă,
Împletit tot pe-altă pradă,
Ca să prindă, ca năvodul,
Înlăuntru tot norodul.

Poate nici nu te-ai gîndit
Că un băț doar, de chibrit,
Ar da foc într-o clipită
La mătasea împletită.

DOINĂ DIN FRUNZĂ

La Mitropolie-n faţă
Parcă-i slujbă, parcă-i piaţă.
Droaia de cu dimineaţă,
Ca la urs, ca la paiaţă,
Ca la tîrg şi iarmaroc,
S-a-mbulzit, şi nu e loc
Să arunci de sus un ac.
Tîrgoveţii totuş tac,
Şi-ntr-atîta omenet
Scapă şoaptele încet,
Numai şoapte,
Parc-ar fi un miez de noapte,
Pe muţeşte, ca de frică,
Spaima mută că se strică.
E o mare
Adunare.
Deputaţi şi senatori
S-au trezit la cîntători.
Carnea tremură pe ei,
Ca frecată cu ardei.
Ochii nu şi-i mai închid.
De opt nopţi n-au mai dormit.

N-aţipesc niţel măcar,
Că se-nneacă şi trăsar.
Cîte un fior de gheaţă
Le furnică pielea creaţă,
Întrebîndu-se-alandala
Cum s-o fi ivit răscoala
Şi de ce şi pentru ce.
Dar mai bine-i a tăcè
Şi-ai îngenunghiè pe brînci,
Că păcatele-s adînci

E ADVOCAT

E advocat vestit, dar cam peltic.
Avea ceva subt limbă,-ncă de mic.
De cînd umbla cu gîştele prin sat,
Nebănuit că iese un mare advocat.
Dar gura slută poate fi o vină,
Dacă citezi din greacă şi latină,
Şi dacă te vădeşti în stare
Să aperi cu doi clasici un hoţ de buzunare ?
O mare pledoarie dezleagă şi păcatul,
Că hoţul îşi împarte venitul cu-advocatul.

Cînd s-a întors bursierul cu doctorat în ţară,
Nu sînt cinci ani, stătea pe dinafară,
Şi n-avea nici pingelele întregi
Neîntrecutul tînăr om de legi.
Dar şi-a-nţeles chemarea bine
Şi a făcut şi el ce se cuvine,
Cînd n-a avut nici pat, nici blid,
Că şi-a ales cel mai bogat partid
Şi s-a înscris fanatic devotat
Ca să ajungă-ntîi „băiat de Stat“,
Şi mai tîrziu de-aşijderea „bărbat“.

A stat ce-a stat la colț, și-apoi lungit,
Și ceasul care sună la vreme i-a sosit,
Și n-a sunat dogit.

Cel mai isteț flăcău, din opt copii,
În cîțiva ani făcuse trei moșii,
Sătean de mămăligă și de ciorbă lungă,
Știuse să se facă ciocoi și să ajungă.
Și-a mai ales și-o specialitate :
Moșia cîștigată-n proces pe jumătate.
Ca să cîștige-n fals moștenitorii,
Erau mobilizați toți autorii,
Franțuzi, germani, romani și toate
Textele lungi de prin antichitate.
El aducea, de-acum și din antărți,
La Curte, o căruță de secretari și cărți.
Era o bucurie și-o mare sărbătoare
Cînd màestrul, opt ceasuri în picioare,
Aplaudat de domni și de cucoane,
Mai dobîndea o mie de pogoane,
Un nou conac, o moară, un rîu și un suhat,
C-un testament din patru sau unul fabricat.

Dintr-un proces ieșise-n capitală
Și-o casă boierească și mare cît o școală.
Biurouri, cu intrări și cu ieșiri,
Ca tihna, de tăcute, a unei mînăstiri.
Uși lenește pe ghinduri, cu căptușeli de piele,
Umplute cu saltele,
Și secretari cu-o treabă fiecare,

Dactilografe, secretare,
Dulapuri de arhivă, cu dosare.

Hoțiile sublime, afaceri așa-zise,
Sînt studiate-n taină, cu ușile închise,
Concesii și contracte, cu drept de monopol.
O simplă neghiobie le poate da de gol.
Mascate de-o nevoie de Stat, de vreo uzină,
Se-ntîmplă tîlhăria să iasă la lumină.
Un deputat mai gureș sau cu principii sfinte,
Uitat să-și ia răsplata tăcerii dinainte,
Amenință să scoată-n vileag, la timp, neuns,
Urzeala și tertipul cu meșteșug ascuns.
O izbucnire-a bubei lăuntrice, deodată,
Ar mai mînji și fețe părute fără pată.
Un zvon, cîndva, făcuse pe omul de onoare,
Încrezător în șefii mai mari, să se omoare.
Cînd zvonul ar ajunge știut întemeiat,
Puroiul s-ar întinde și-n sus, pînă-n Palat.
Dibaci să o strecoare prin Cod, maestrul știe
Să piardă o cărare ce duce-n pușcărie.
Rețeta îi aduce în lada din altar
Alt aur, milioane, pachete numerar.

Maestrul e și-un mare gospodar.
El cheile cămării le poartă-n buzunar,
La tribunal, la Curtea de Apel,
Casație, consilii și-n minister, cu el.
Se teme, jupîneasa, că-n lipsă, s-ar putea
Să-i fure-o linguriță de zahăr și cafea.
De trebuie să-i facă vre unuia vreo plată,

Astupă cu spinarea, în uşa-ncet căscată,
A cassei lui de fier,
Lăuntricul mister,
Grămezile de suluri şi hîrtii
Albastre, cîte-o mie, în vraf, cîteva mii,
Că s-ar putea vreodată să-i ceri să te-mprumute
La mare trebuinţă, cu lei vreo două sute.
El se păzeşte bine de-asemenea-ntîmplare,
Plîngîndu-se întruna că e sărac şi n-are,
Clădit pe temelia unui tarif robust.

Ca să-şi admire capul, şi-a ridicat un bust
La poarta din grădină, cu toate că îl doare
Că nu-i în uniformă de general călare.
S-ar potrivi cu calul sau iapa minunat,
Căci e, din plămădeală, bărbat răscăcărat.
Mai e şi om de artă, poet, bibliofil,
Şi simţitor la toate, încă de mic copil.
Cînd alţi copii scursoarea pe buze-o ling
şi-o-nghit,
El şi-o ştergea cu palma, ştergîndu-şi-o pe zid.
Biblioteci legate îi căptuşesc pereţii,
Împodobiţi de rame ; portretul tinereţii,
Icoane şi tablouri, covoare ţărăneşti,
Şi porţelanuri rare, chineze ; tăvi şi ceşti.
În mijlocul odăii, un crucifix splendid
I-arată legătura cu omul răstignit.

De ziua lui, pofteşte la masă pe confraţi,
Şi ei primesc să meargă, deşi se ştiu furaţi ;

Căci trebuie. Maestrul stă bine-n lumea mare
Şi poate-avea nevoie de-o proptă oareşcare.
După ospeţe, jocul de cărţi îndătinat
Plăteşte cu dobîndă ce bei şi ce-ai mîncat.
Maestrul, orice-ai face, cîştigă el la joc,
Că are pe subt masă şi-n mînecă noroc.
Tu-ţi pierzi pe-ncetul banii, dar el te împrumută
Din ce-ai pierdut cu-o sumă de-asemenea
pierdută.
Beţia pătimaşă te prinde şi te fură
Şi ea, ca şi maestrul, la cărţi şi băutură.
Încît, cu punga luată mai faci şi datorii,
Şi-un mezelic la ţuică te ţine zece mii.
Şi jaful măsluirii pe faţă este-n stare
Să fie datorie, numită de onoare.
Se poate ca la termen să n-ai destul bănet.
Atunci îi laşi inelul şi ceasul amanet.

Bătrînii lui, părinţii, încep să se-ncovoaie.
Cojocul le miroase a brînză şi a oaie.
Ei vin de zece poştii, în car, la Bucureşti,
A-şi mai vedea vlăstarul, şi-aduc de-acasă veşti,
Că leagă bine grîul, săcara şi ovăzul,
Că tremură moşia de spic, cît ţine văzul,
Că vacile-s frumoase, dau scroafele să fete,
Şi cînd vorbesc cu „Dînsul“ nu îi mai zic
„băiete“,
Ci „Domnule Ministru“, „matale“, „dumitale“,
Şi el primind sfiiala parc-ar primi parale
Părîndu-i rău că plata aceasta-ntîrziată
Nu poate fi în palmă, ca banii, numărată.

Obîrșia-l jignește, că din opincă vine,
De taică-su-i cam silă, de maică-sa rușine,
Doi bădărani de țară, croiți ca din topor,
Lăsînd duhori de cocini, de grajd și de dihor.
Ar da cîte odată bătrîna să-l sărute,
Dar buzele-i sînt parcă-nghețate și cusute,
De cînd le-a spus feciorul lor drag, să nu se știe
Cumva-n bucătărie,
Cum că ar fi părinții conașului temut.
I-a spovedit de asta demult, de la-nceput ;
Să spuie cuconiții și slugilor că fac,
Ea-n curte, el în staul, o slujbă la conac.

De-o vreme, advocatul golan, de pînă ieri,
Dorește să se tragă din neamuri de boieri.
A pus să se găsească un zapis, vreo hîrtie,
Să-i dovedească spița de veche boierie,
Cu slove-ncîrligate, chirilice, și, poate,
Cu stemă, șoim sau cioară cu ghiare, jumătate,
Alăturea de-o spadă și-un coif vîrît în scut,
Să-i facă și pe plicuri trecutul cunoscut.

Așa se face, măre, că bietul de țăran
Rămîne singuratec, uitat din an în an.
Odrasla lui stricată îl ține, ca pe vite,
Să tragă-n jug la moara lichelei ciocoite.

CAUZA CAUZELOR

Nevinovaţi ca îngerii, se-ntreabă
Dintre boierii oameni mai detreabă
Ce s-a-ntîmplat şi ce le-a mai lipsit
Că satele s-au răzvrătit,
Aşa deodată, fără pregătire.
Boierii au dreptate să se mire,
Că ei s-au înţeles destul de bine cu sătenii.
Crăciun, şi Paşte, şi Blagoveştenii,
Şi Bobotează, hramuri mari, cu clerici,
Îi adunau pe toţi pe la biserici
Şi sărutau icoanele-mpreună.
Ce ? i-a oprit cumva, cînd se adună,
Vre un stăpîn să se închine ?
Aşa că unii cu-alţii trăiau bine.
La masluri, la botez, la-nmormîntări,
Molitvele-s aceleaşi citite-ntre cîntări.
Clopotniţa şi toaca nu sună pentru toţi ?
Atunci ţi-ai bate capul şi să-nţelegi nu poţi,
Trăind duhovniceşte, în pace, mic, şi mare,
Să ia sfîrşit deodată asemenea-mpăcare ?
Vezi, nu ştii cum se poate,
Uitînd de liturghie, să intri în păcate.

Unii vorbind aiurea, spun că țăranii mulți,
Flămînzi și goi, trec vara și iarna tot desculți.
Păi, asta lor le place și n-are niciun rost
Să-i pui să se îndoape opt luni pe an de post,
Să se îmbrace-n șube, ca noi, și să se-ncalțe.
Cine-ar mai face spicul și bobul să se-nnalțe,
Eu, dumneata, ministrul, advocatul ?
Priceperi la ogoare le are numai satul.
Și tot dintr-o zminteală a minții se mai spune
Că singuri noi petrecem în case mari și bune,
Pe cînd ei stau cu porcii și vitele-n odaie,
Grămadă peste claie.
De-altminteri, pentru gură
Le-ajunge-o mămăligă, la plug, cu-o murătură,
Și-o doniță de apă
La desfundat și sapă.
Nu-i nicio potrivire între țărani și noi.
Ei sînt scutiți de sarcini și n-au, ca noi, nevoi.
Nici nu-și dau bine seama cît sînt de fericiți
Țăranii noștri simpli și iubiți.
Noi, ceștialalți, boieri, cum ni se zice, culții,
Stăm numai cît se cere cu leaota și mulții.
Întortochiați la minte, la fire și simțire,
Avem chemări și dreptul obrazului subțire,
Că fără ierarhie și èlită, o țară,
În loc să se ridice, amènință să piară.
Săteanul nostru nu e mojic și năzuros,
Primește-orice și ne vorbea frumos.
Și tînărul, și-unchiașul și bătrîna
Răspund întotdeauna : „Trăiți“ și „Sărut mina“.

Un medic îndrăzneţ
Fusese dat afară din slujbă, la judeţ.
Într-un raport de-o coală, trimis la Bucureşti,
Scria, nepriceputul, tot soiul de poveşti.
Cică din lăcomie şi din nerușinare
Şi din dobitocie, noi nu sîntem în stare
Să ne cunoaştem vina în răscoală ;
Că sărăcia neagră e-ntinsă ca o boală ;
Că noi purtăm păcatul că satele se scoală.
Eram numiţi o şleahtă, tîlhari şi negustori,
Ieşiţi de sub tijghele, călăi şi lipitori.
Că de-am fi fost încaltea boieri de neam ales
Am fi mai de-nţeles.
Hrisoavele, de pildă, ascunse-n fund de ladă,
Scrise pe piei de iepuri, ar face o dovadă.
Dar ce-au ajuns moşnenii şi răzeşia lor,
Vîndută cu prăjina ? De rîsul tuturor.
Boierii ăştia ţanţoşi, cu tălpile-n ţărînă,
Vin cu căciula-n mînă
Să ceară băniciorul cu boabe împrumut.
Şi medicul, mîrşăvul, pe toate le-a văzut.
Moşierii şi-arendaşii au flămînzit ţăranul
Îl ţin ca pe o vită,
Şi îl trudesc tot anul.
Şi vara, ca şi iarna, în viscol priponită,
Cămătărit cumplit,
Şi-l ţin şi-nnămolit
Şi îngropat în sate de bordeie,
Bolnăv şi el şi proasta lui femeie.
Fără un dinte-n gură, îţi ia, cînd nici nu ştii,
Un deget şi ţi-l trece, prin bale, pe gingii.

Copiii zac de guşter şi coptură,
Ţîşnită din ureche şi ochi, ca o untură ;
De oftică, de friguri, de scrofuri şi pelagră,
De uscăciune sau de bubă-neagră,
Şi mor mai mulţi de două ori,
Decît trăiesc cu gîlci în subsuori,
Cu àbube, fălcăriţă şi umflături,
Cînd dîrdîind pe prispă, de frig, cînd de călduri.
Pruncii la sîn la zmulg, să morfolească
Ţîţele maicii, ca de cîlţ şi iască,
Parcă hrănită numai cu bozii şi ciuperci.
Sugacilor le unge limba cu zer şi terci.
Noi sîntem pripăşiţii şi-ai vremurilor grele,
Care au dat de-a lungul bărbaţi, dar şi lichele.
Ca să-i încingă lanţul de robie,
Noi am fi pus în sate şi o jandarmerie,
Să le păzească zilnic şi sufletul, şi gîndul,
Cu puşca, pînă-i vine şi starostelui rîndul.
Cine murmură, Gheorghe, Dumitru ori Ilie,
E ridicat de-acasă şi-nchis la puşcărie.
Cu-asemenea palavre şi născociri murdare
Şi-a mîzgălit raportul şi doftorul Cutare,
Dar l-am trimis „la urmă" spre strînsă
cercetare.

Aşa fiind povestea, li s-a făcut lumină
Şi-au judecat stăpînii că mîna doar streină
S-a strecurat în ţară şi-a-mpins-o la răscoală
Ascunsă-n vre o claie de fîn sau în vreo oală.
Au căutat-o bine, dar clăile luau foc
Şi oalele crăpară, şi n-au avut noroc.

Copiii zac de guşter şi coptură,
Ţîşnită din ureche şi ochi, ca o untură ;
De oftică, de friguri, de scrofuri şi pelagră,
De uscăciune sau de bubă-neagră,
Şi mor mai mulţi de două ori,
Decît trăiesc cu gîlci în subsuori,
Cu àbube, fălcăriţă şi umflături,
Cînd dîrdîind pe prispă, de frig, cînd de călduri.
Pruncii la sîn la zmulg, să morfolească
Ţîţele maicii, ca de cîlţ şi iască,
Parcă hrănită numai cu bozii şi ciuperci.
Sugacilor le unge limba cu zer şi terci.
Noi sîntem pripăşiţii şi-ai vremurilor grele,
Care au dat de-a lungul bărbaţi, dar şi lichele.
Ca să-i încingă lanţul de robie,
Noi am fi pus în sate şi o jandarmerie,
Să le păzească zilnic şi sufletul, şi gîndul,
Cu puşca, pînă-i vine şi starostelui rîndul.
Cine murmură, Gheorghe, Dumitru ori Ilie,
E ridicat de-acasă şi-nchis la puşcărie.
Cu-asemenea palavre şi născociri murdare
Şi-a mîzgălit raportul şi doftorul Cutare,
Dar l-am trimis „la urmă" spre strînsă
cercetare.

Aşa fiind povestea, li s-a făcut lumină
Şi-au judecat stăpînii că mîna doar streină
S-a strecurat în ţară şi-a-mpins-o la răscoală
Ascunsă-n vre o claie de fîn sau în vreo oală.
Au căutat-o bine, dar clăile luau foc
Şi oalele crăpară, şi n-au avut noroc.

Atunci se răzgîndiră, să fie cercetate
Scrisorile studenţilor din străinătate.
Poliţia streină slujea pe cea din ţară,
Le dezlipea trimise, primite dinafară,
Şi copiile fură trecute-n Bucureşti
Potăilor lihnite de vinovaţi şi veşti.
Niciun băiat de-al nostru, din şcoli, n-a fost să fie
Tîrît de zor-nevoie în vreo vinovăţie,
Şi fără capi cu carte şi făr-a fi-nvăţaţi,
Sătenii fură-n ţară cu miile-mpuşcaţi.
Că vinovată fuse, de şi-a ieşit din fire
Poporul, preacurvia de sus, din stăpînire.

CULTURA

Cînd am făcut atîtea şcoli
Am înţeles să iasă advocaţi,
Contabili, ofiţeri şi doctori pentru boli,
Dar nu aveam nevoie de prea mulţi învăţaţi.

Mai multă carte duce, precît văd,
La lipsă de respect şi, la tot pasul,
Cobesc golanii-n moarte şi prăpăd,
Decum îşi vîră-n treaba noastră nasul.

Stăpînii ţării sîntem noi, moşierii,
Că ţara-i împărţită între noi.
Să vie să ne-arate hotarele puterii
Şi legea datoriei obşteşti nişte puţoi ?

Le-am dat învăţături, ca să ne fie,
În slujbe, de folos şi devotaţi,
Să ţie fiecare de-o moşie,
Fiindu-ne-n provincii şi-n Bucureşti argaţi.

O teapă nouă și nebănuită,
Așa-numiții scriitori,
Se și ivi în slova tipărită,
Numindu-ne dușmani și-asupritori.

Dobrescu-Argeș, Arion, Vlăhuță,
Kogălniceanu și-alte haimanale
Au și-nceput țăranii să-i asmuță
Alături de unul, pe nume Caragiale.

SCRISOARE

DIN ȚARĂ-N ȚARĂ

Iubitul meu, de cînd lipsesc de-acasă,
Am colindat din țară-n țară mai frumoasă,
Pe unde cînd te plimbi, în mers ca papagalul,
Înveți ca papagalul să strigi în patru limbi.
Mai trece cu vederea și rogu-te mai iartă
Că nu ți-am scris din toate orașele din hartă.
Mă recunosc, aproape ca în oglinda spartă.
Cînd țara ni se zbate adînc în foc și noapte
Îți scriu din țară-n țară, în nouă sute șapte.
Tu, spune-mi ce-i pe-acasă — ce-i nou, ca și-n trecut,
Dar trebuie să-ți fie un lucru cunoscut :
Scrisorile primite, cît și trimise vouă,
Sînt desfăcute toate, aici, de-o slugă nouă.
Guvernul ia cojocul, la noi, de pe țărani,
Că-i trebuie la plata polițiilor bani.
Își are pretutindeni agenți cu leafă mare,
Că fără ei de-o treabă ca lumea nu-i în stare.
Ei țin cîte-o arhivă a lor și o pecete
Legală, dar păstrată poliției secrete.

La noi, stăpîni pe țară și porțile Gheenei,
Moștenitori ai vremii sînt frații Brătienii,

Sînt trei într-o treime,
Aidoma la suflet și față și-nnălțime.
Ca niște popi, cu barbă.
Păstrînd asemănarea, stufoși de-atîta iarbă,
Cu cel de altădată,
Tot Brătiàn, și tată.
Răscoala plugărimii lor nu le e pe plac.
Vulpoii și viclenii se prefac
Că n-ar pricepe pricina de boală
Care-a-mbrîncit țăranii cu furcile-n răscoală.
Ca să le pară mîinile curate,
Dau zvon că răul vine doar din străinătate.
Și caută prin lume pe cei care instigă
Să scapere-n bordeie uscata mămăligă.

Poliția le cere polițiilor treze
Să caute românii și să-i supravegheze.
Cîte un șef ministru, slugoi de teapă-nnaltă,
Slujește asupririi din țară, de unealtă,
Dușmanilor dreptății țărănești,
Și zi de zi dă seama-n raport la București.
Scrisorile din patria-n vîltoare
Sînt luate în de-aproape cercetare
Și strînse în dosare,
Și pe cînd inima ne plînge
Că neamul e-nnecat în sînge,
Poliția, cu altele-nțeleasă,
Scrutează lacrima de-acasă
Și judecă suspinul interzis,
Dintr-un dosar, pe care-l ține-nchis.

Nu s-au aflat din vraful de scrisori
Nici vînzători și nici instigatori.
Nici asta Brătiánului nu-i place
Și ține adevărul ascuns în el și-l tace,
Ca un buboi, și coace.

UN COLȚ DE ȚARĂ

Un colț de țară urcă lin Carpații.
E al ciocoiului, și prost și îngîmfat,
Care-și tot strigă de un timp argații,
Să ducă vitele la adăpat.

Conacu-i gol și staulele-s goale.
Niciun argat nu e să dea răspuns.
Sătenii, hotărîți să se răscoale,
S-au înțeles cu toții într-ascuns.

E zgomot și neliniște de foame,
La vaci, la cai, la oi și boi.
Ciocoiu-ar vrea să-i prindă, să-i înhame,
Aduși legați argații înnapoi.

Jandarmii, popa și învățătorii
Tînjesc, de parcă fiecare-i mort.
Prefectul știe ce cam vrea poporul
Și scrie stăpînirii un raport.

Dar pînă una, alta,-ncearcă
Ciocoiul să dea vitele la apă.
Dar ce ? l-ascultă vre o vacă, parcă ?
Și cu îndemnuri proaste vitele s-adapă ?

Ar vrea să le adune-n bătătură.
Niciuna de pe loc nu se urnește.
Ar vrea să le-mblînzească, dar vorba-i
parcă-njură
Că vitele nu știu stricat pe franțuzește.

De-o viață joacă riga, se-ntinde, se răsfață,
Strein, mînca-l-ar buba, de țărînă și vite,
Nu știe ce e gîscă și crede că e rață
Și nu deosebește pe cal nici pe copite.

Ce-i cu maimuțele-astea rase,
Cu geam la ochi și cu nădragi pe dungă,
Înhăimărate ca la parastase,
În straie negre și cu coada lungă ?

Se uită boii, vacile mirate
La maimuțoiul ăsta de sîrmă, cilți și cîrpă
Cu vorbe-ntortochiate în gît și scîlciate,
Că li-i și lor lehamete și scîrbă.

Cățelul se repede la desculți,
Fărîmă de bot negru bălțat, de catifea.
Între dulăi și oamenii cei mulți,
În satu-ntreg e singura lichea.

TRECÎND CIOCOIUL

Trecînd ciocoiul, ieri, prin arătură,
Numai l-aud că zbiară și mă-njură.
Ce ți-am greșit, boierule, zic eu,
De mă tot faci tîlhar și derbedeu ?
Am pungășit la ușa dumitale,
La seceră, la sapă, la parale ?
Dacă e vorba să ne dăm pe față,
Hoția de la curte și ciocoi se-nvață.

S-a înnegrit, de mult ce-i otrăvit,
Că-l țintuiam cu ochii și nu m-am căciulit.
Ar vrea, că-i, de ! cocon,
Să-i ies în drum de-a bușea, cu vorbe de plocon.
Îl ustură ficații și-l arde la rărunchi,
Că, dacă trece el, nu îngenunchi.
N-ajunge că ne suge, mai face și pe sfîntul,
Călca-l-ar vaca neagră și l-ar mînca pămîntul.
Las'că-i clocesc eu una, să n-o mai uite, tată,
C-a pus la primărie jandarmii să mă bată.
Ce mai boier și ăsta, de marfă și cîntar !
Tat'su fusese-n piață plăcintar.

RAPORT DE PREFECT

Eu, Domnule Ministru, m-am silit,
Cu sfaturi bune și poveţe multe,
Să potolesc judeţul răzvrătit,
Dar nimenea nu vrea să mai asculte.

Proprietari, boieri și arendași
Sînt speriaţi și umblă ca guzganii.
Și încolţiţi, simţindu-se vrăjmași,
Doresc să se împace cu ţăranii.

Însă-adunaţi de mine laolaltă,
Nu am putut să le mai dau de rost.
Stăpînii lasă lucrurile baltă
Ca să rămîie toate cum au fost.

Îndemnurile mele în pustiu
Sînt socotite niște vorbă goală.
Mă tem, mă rog, pe cîte văd și știu,
Că se-nteţește ura în răscoală.

Sînt semne rele-n fiece cătun
Și neguri în vîrteje peste țară.
Fiți, Domnule Ministru, — așa de bun
Și dați-mă din slujba mea afară.

TELEGRAMĂ CIFRATĂ

Sînt informat că indivizi suspecți
Colindă țara-n lung și lat.
Dați ordin, Domnilor Prefecți,
Să fie fiecare prins și arestat.

Le bagă-n cap țăranilor că sînt
Îndreptățiți să ceară drepturi noi,
Și pe deasupra și pămînt,
Și pășunat la vite și la oi.

Unul, Coșbuc, a scris și-o poezie,
Împrăștiată-n țară pe ascuns.
Luați peticele astea de hîrtie
Și constatați prin cine au pătruns.

Ațițătorii împărțesc broșuri
La toți sătenii și nepricepuții.
Ei nu-nțeleg, din sate și păduri,
Tîlcul înnalt al marei Constituții.

Ea e făcută pentru cărturari,
Judecători, miniștri și-advocați.
Rog, repede, trimiteți comisari
Prin tîrguri și oboare, și-arestați.

Vă fac direct răspunzători,
De nu stîrpiți îndată mătrăguna.
De ce avem atîtea închisori,
De parcă n-am avea niciuna ?

Aștept rapoarte, de urgență,
Că a-ncetat netrebnicia,
Și scrieți-mi cu titlul „Excelență".
Trăiască Regele și Dinastia !

RĂSPUNS LA TELEGRAMĂ

Conform cu ordinul secret primit,
Fiind indispensabilă urgența,
Am înzecit îndată și-nsutit
În tot județul nostru vigilența.

Și ca să nu mai întîrzii,
Am luat măsuri imediate
Ca, zi și noapte, moarte, vii,
Să fie forțele mobilizate.

Am interzis joi tîrgul săptămînii
Și horele, duminică, la sate,
Și am mustrat holteii și bătrînii,
Și am închis și cîrciumile toate.

Drept, mișună suspecții peste tot,
Dar cu jandarmi călări, sătești,
Am arestat și dus convoaie, cot la cot,
Trei trenuri cu spioni din București.

Căci, fără inutilă cercetare,
Am luat suspecţii ca din oală.
Aştept noi ordine suplimentare.
Semnat : Prefect de Dorohoi, Tîndală.

Post-scriptum : Printre arestaţi
Sînt unii costumaţi şi deghizaţi
În popi şi militari.
Ei sînt spionii cei mai mari.

REPLICĂ LA RĂSPUNS

Așa-nțelegeți ordinul primit ?
Pesemne c-ați înnebunit.
Ați arestat în gări și-ați dus la beci
Miniștri, deputați, cu doamne, vreo cincizeci.
Cu-atîta nu v-ați mulțumit,
Ați dus legați și un mitropolit,
Și-un general de stat-major,
În văzul tuturor.
Dați drumul iute și le cereți scuze.
Două din doamnele miniștri sînt lehuze,
Și-o prezidentă e gravidă.
Dar mintea procurorului e tot stupidă ?
Mi-nchipuiam c-aveți subt pălărie
Oleacă de psihologie.
Așa arată un agent suspect,
Nemernicule domn prefect ?
Suspectul se cunoaște-ndată
După figură, guler și cravată.
Nițel să-ți fie ochiul exersat,
Că l-ai și identificat.
Pare deștept și-i îmbrăcat corect.
Și e amabil, domnule prefect.

Poartă-ochelari și are și ghiozdan.
Pîndește ca un pehlivan.
Din gest, din vorbă-l recunoști,
Numaidecît și de la zece pești.
Îl urmărești și vezi ce soi și hal
Ar putea fi de intelectual,
Vreo javră de student sau scriitor,
Aţiţător plătit și trădător.
Cu toate că bacalaureat,
Constat că sînteţi idiot sau beat.
Destituit de o cam dată,
V-am dat pe loc și-n judecată.

FLĂMÎNZENII

E zarvă, zbucium, grijă în guvern,
Că zilele răscoalei nu se-aștern
Ca foile-ntocmite pe muchi de călindar,
La fel de o potrivă, pe colțuri și-n chenar.
Una-i mai scurtă, alta e mai lungă,
Și mărginile nu pot, în teanc, să se ajungă.
Una-i curată, albă, lină, goală,
Parcă n-ar fi armată și răscoală,
Și nu se poate ține o bună socoteală.
Ar vrea, cînd le-mpreună, guvernul, și le strînge,
Să fie zilnic roșii, cu sărbători de sînge.
Guvernului îi place un tot și simetria,
Dar nu-și mai face bine poporul datoria,
Că nu-și pîrăște frații și nu dă la lumină
Ce se ascunde-n gîndul lipsit de disciplină.
De pildă, trenul, care, cu sute de țărani
În lanțuri, se oprise în stația Pașcani.
Vagoanele de vite îi aduceau la Iași,
Să ia osînda ocnei, de hoți și de vrăjmași.
Frînarii, și hamalii, și muncitorii-n gară,
Trufași, să-nfățișeze ceva, și ei, în țară,

Cu de la sine voie, aiurea și obraznici,
Au slobozit țăranii și-au dezarmat pe paznici.
Răscoala izbucnise deodată în Moldova,
La Giurgiu, la Caracal și Craiova,
Pornind din suferința celor smeriți și blînzi.
Tu ține minte satul flămînd, numit Flămînzi.

BOIERII

În țară, două soiuri de boieri
Împart puterea între ele,
Boieri de-o zi, boieri de ieri,
Stăpînitorii vieții mele,
Și unii, și-alții de pripas,
Și nu le poți mai da de nas.

Unii purced de la Fanar,
Și alții de la coada vacii,
Dar întăriți cu-acelaș har,
Să sugă țara și săracii,
Și toți de-o teapă și un soi,
Și unii și-alții sînt ciocoi.

Dintre clănțăi și-nvățători
Se pregătește-a treia treaptă,
Omizi, gîndaci și lipitori,
Și-alt supt, mai crîncen, va să-nceapă,
Căci corciturile dădură
Pe cea de-a treia corcitură.

Şi fiecare cîrd se cheamă
Cumva, cu numele bălţat,
Şi se prefac, ca-n panoramă,
Că se înfruntă şi se bat,
Dar ca şi corbii, pe un leş,
Sînt întrutotul înţeleşi.

Cînd crede împlinit sorocul,
Sufleurul face semn să vie
Alţi măscărici să ţie locul
Şi ţara luată cu chirie —
Şi unii vin, şi alţii pleacă
Lăsînd-o mai în jale, mai săracă.

VACILE

Un arendaș, de țară, dintr-o mie,
A luat moșia Culmea cu chirie.
Hapsînul stoarce nouăzeci de vaci
Mărețe și bogate mulgătoare.
Îți dă la muls o vacă, dacă-i placi,
De două ori pe zi cîte-o căldare.

Văcarul Stan le cîntă și le spune,
Și-n mîna lui se lasă de plăcere,
Și, către seară, vine să adune
Stăpînul, lapte, cinzeci de ciubere.

Dar Stan e gol, pe cît îi plin jupînul.
Mălai — doi saci pe an, copiii — cinci.
Stăpînul crapă de belșug. Rumânul
S-a tot sfrijit și n-are nici opinci.

Tînjind doi ani, trei ani, să-şi cate
Un rost mai bun şi mai cu spor,
Nu s-a putut lipsi de vacile bălţate,
De sufletul şi prietenia lor.

Într-un zîntîi, stăpînului i-a spus,
Că-l aştepta la uşa de la scară :
— „Rămîi cu bine, eu m-am dus".
Se răscoli boierul ca o fiară.

Şi boboşat, şi roşu de mînie,
Voi să dea cu palma, ca năuc.
Dar Stan răspunse : — „Sfîntă boierie,
N-o ridica mai sus, că ţi-o usuc".

De-atunci, cucoanele, sumese,
Se străduiesc să mulgă în zadar,
Şi-nvierşunate că nici strop nu iese
De lapte, au trimis după văcar.

— „Îţi dăm ce vrei, cît vrei şi başcă.
Întoarce-te la vacile vădane,
Că nu ne mai dau lapte nicio ceaşcă,
Şi se zăpresc şi ugerele, Stane."

Se-ntoarce Stan, şi vacile iubite
Au scos un muget lung de bucurie.

Săracule, blajinele de vite
Se dăruiesc de-a-ntregul numai ţie,
Că de la vaci pînă la ţîţa oii,
Urăsc adînc şi vitele ciocoii.

ARENDA

Boieru-și dă moșia, în arendă,
Cui dă mai mult, și are, pe agendă,
Tot soiul, scris, de mușterii,
Și gospodari, mai buni de pușcării.
De unde are el moșia nu se știe,
Că toți boierii au moșie,
Din furnituri, comenzi și misitie,
Din orzul cailor de la armată,
Advocatură, soldă sau camătă furată.
Odată și odată, și-n zestre, la-nceput,
Și-n moșteniri, sămînța-i un jaf necunoscut.
Scriind de vitejie, istoricii, dibaci,
N-au glas despre pămîntul răpit de la săraci.
Au grijă să cîștige, tăcînd, ce li se cade,
Călătorii prin lume, înscăunări și grade.

Boierul dă pămîntul cu sate, cu țărani,
Vînduți iobagi și robi, pe bani.
De pildă, două sute de săteni,
Ca niște tîrnuri, hîrburi sau bușteni.
Orbii, ologii, ciungii, muții, șchiopii
Stau la pomeni și la coliva popii,

Cercînd să dea o mînă de-ajutor
Cîte un slut de ochi sau de picior.
Într-un cătun mai zace, fost soldat,
Un chip de om trei sferturi mai scurtat,
Dintr-un război mai vechi, cu turcii,
Și-i ciugulește ciocul curcii
Medalia tîrîtă pe subt pat,
Cu care Vodă pieptul i-a scuipat.

Îi trebuie boierului dichis
La București, la Viana și Paris,
Lingăi, lichele, șteoalfe, să petreacă.
Se-ntoarce, ia bănet și pleacă.
Hoțit la dijmă, la-mprumut și muncă,
Degeaba ochii robul și-i aruncă
Ba la prefect, ba sus în cer.
Urechile sînt surde, sînt de fier.
Un arendaș e-aproape legiuit
Să-și scoată o arendă înzecit.
Vezi, dacă ceri tot mila tuturor ?
Dumitre, pune mîna pe topor !

EVOLUȚIE

Cucoana ceea-n zdrențe și uscată
Mi-e cunoscută. Uite cum se roagă,
Soție,-amantă, astăzi hodoroagă,
Ce mare rol jucase altădată !

Făcea miniștri, șefi și domni, ca-n șagă,
La club, la vals, în cler și în armată,
Temută, căutată, ascultată.
A dus de nas, în cîrd, o lume-ntreagă.

Concesii, monopoluri, furnituri,
Treceau prin patul ei de hetairă,
Ieșite din lighean și spălături.

Acestea le știai și le tăceai.
Te-ntrebi acum, de ce mereu te miră
Că țara sta-ntre zmîrc și putregai ?

CUCOANA-MARE

Ce zaiafet ! Cucoana are
Patru moșii, trei mori și-o apă mare.
O spală Suzi pe picioare,
O piaptănă-n oglindă o madamă,
O-ncalță Treji, cum o cheamă,
O-mbracă Jeny, Kety o dezbracă,
Și o mai giugiulește cîte-oleacă.
Un profesòr de dresuri și ventuze
Îi pune roșu de carmin pe buze,
Și părul i-l vopsește, ca să fie
Cînd oacheșă, și cînd portocalie,
Și, după fel de feluri de masaj,
E zugrăvită ca un peizaj.
Chirurgu-i netezește pe la gură
Și pleoape, zilnic, cîte-o zbîrcitură.
Cînd fața-ntreagă s-a zbîrcit,
Ca un ciorap mototolit,
I-a tras-o, pielea,-n jos, în gușe,
Zgîindu-i un obraz ca de păpușe,
Întins ca sticla, neputînd să rîdă,
Să nu pleznească luciul, să iasă mutra hîdă.
Avea un aer țeapăn și mirat,

Ca un cadavru preparat
Și pus în geam, cam strîmb de la șezut,
Să poată fi la morgă cumva recunoscut.
Ca să-și ascundă gîlca de piei și vine trase,
Își încingea gîtlejul cu pânglici de mătase.

Avea cucoana și-un copil,
Vestit în valsuri și cadril,
De șaizeci și vreo doi de ani,
Frumos ca un păun între curcani.
O barbă creață, de mitropolit,
I se-nfoia pe gulerul scrobit
Și pe cravata lui, cea mai frumoasă,
Cu o garoafă-n piept sau chiparoasă.
Se răsucea-n saloane ca pe fus,
Cu nasul tot pe sus,
Părîndu-i-se totul că miroase,
Că, rafinată, nara i se înnălțase.
Boier de treflă și birlic,
Nu învățase altceva nimic,
Știind tot ce se-nvață de proști, din cărți și
școală,
Prin ghicitoare și prin bănuială.
Avea dintru sămînță științele-adunate
În el prin har și strînse priceperile toate.
Își legăna piciorul cu pantof,
Vorbind la club scîrbit și filosof,
Pe cînd sorbea lichioruri și cafele,
Cu ochii tot pe unghii și inele,
Căci unghiile mîinii dumisale
Luceau în roz, cu colțuri și vîrf, ca de cristale

El știe multe, dar vorbește
Pe jumătate numai franțuzește.
A fost numit prefect și-adînc jignit.
Ministru ar fi fost mai potrivit,
Că el se simte-n stare, bunăoară,
Să guverneze nu numai o țară,
Dar și un continent, și două,
Cu-o personalitate, se-nțelege, nouă.

Dar toate astea fuseră odată,
Cu barba-n scîrlionți și parfumata,
Cu ifosul boierului domnesc,
Cu tonul țuguiat și franțuzesc.
Cucoana s-a trezit tîrziu,
Ca un copac uscat într-un pustiu.
Moșii și mori, castèle și venit,
Încet-încet s-au mistuit.
Vlăstarul scump, cu barba pe cravată,
Ieșea cu gheata scîlciată,
Și jerpelit și-aproape gol.
Se-mprumuta la chelner de un pol,
Să facă înc-o dată jocul,
Și încercînd, la spartul lui, norocul.

Cucoană-mare, sărut mîna,
Te-au luat pe sus, cu anasîna,
Și te-au mutat, bolnavă,-ntru-un azil,
Blajină mamă-a scumpului copil.

Măreață de cucoană,
Mîncași o ciorbă lungă, de pomană,
C-un strop sărac de undelemn,
Din strachină, cu lingura de lemn.
Parcă te văd și astăzi cum murișI,
Cu ochii umezi, triști, deschiși,
Uimiți, nepricepînd ce s-a-ntîmplat.

La capul dumitale plîngea un cocoșat.

FUGARA

De la conac, mătușa aiurită
Fugea-n papuci și despletită,
Fără ciorapi, cum s-a sculat,
Și a sărit, trezită-n somn din pat.
Se auzea un zgomot înfundat,
Amestecat spre ziuă cu lătrat.
Cioban, Vulpoi, cu Cioara și Ursei
Se-ngrămădeau la ușa ei
Și au simțit, în noaptea ceea rece,
Un lucru nou, ciudat, că se petrece,
Căci ciinii știu ce omul nu cunoaște
Și ce primejdie îl poate paște.
E frig, ca-n luna marte,
Înfricoșată ca de moarte,
Mătușa fuge numai în cămașe.
Ea nu e arendașe
Și, văduvă și prietenă cu satul
Încă de cînd îi mai trăia bărbatul,
N-ar fi avut de ce să-i fie teamă.
Plugarii știu să ție seamă
De prietenii, vecinii lor,
Care le stau frățește-ntr-ajutor.

Păcat că oamenii deplini
Se mai găsesc atîta de puțini,
Dar se plătea în țară, ajunsă la soroc,
O veche datorie cu valuri mari de foc.
În zări ardeau conace, magazii,
Pătule, grajduri, primării,
Că lumea brazdei s-a simțit datoare
Să intre-n joc cu facle, cu coase și topoare,
Să-ntindă-n lung pîrjolul, să doboare,
Ca să-și ajute frații, care-și făceau dreptate
În satele înveninate.

Mătușa alerga către oraș,
Ducînd în brațe un fărâș,
Stricat și ruginit,
Și un crîmpei de mătură tocit.

STANE, CĂPITANE

E ţara răsculată.
— „Unde vă duceţi, oameni buni, în ceată ?
Că nu e zi de tîrg şi iarmaroc."
— „O luăm şi noi, aşa, într-un noroc...
Că dacă încă n-am murit,
Unchiaşule blagoslovit,
Să zguduim, încai, niţel boierii,
La începutul primăverii."
— „V-aţi rînduit să ştiţi ce-i de făcut ?
V-aţi socotit ?"
— „Nu, nu ne-am priceput.
Plezneşte fierea-n noi şi-atîta tot.
Să mergem s-o vărsăm."
— „Socot
Că treaba nu se face decît cu rînduială.
O să aveţi, de sînge, destulă cheltuială.
Umblaţi atîtea poşti
Ca nişte proşti ?
Nu v-aţi ales şi voi un căpitan ?"
— „Ba da, pe Stan".
— „Ascultă, Stane, căpitane,
Ce-aţi chibzuit să faceţi la Străoane,
Că aţi plecat pe jos şi pe cărări,

Numai cu umeri și spinări,
Și cîte o ruptură de dăsagă.
Ori e răscoală, ori e șagă.
Și dacă-i vorba, ce se-alege
Cînd ați scuipat pe lege
Și nu v-ați chibzuit ?"
— „Vezi, nici nu ne-am gîndit."

Și oamenii s-au dus și dus mereu,
Cum zic, cu Dumnezeu.
Întru tîrziu, departe, se văzură,
Arzînd o zare, ca de zgură,
Și plopii-n cer, făclii.
Erau prin zare herghelii,
Cirezi, și se-auzeau, din rug,
Nechez de cai și vitele că mug.
Au spart piane lungi și canapele
Și s-au spurcat în ele.
Au doborît dulapuri și-au pus foc
În toate, aruncate launloc,
Covoare, haine, rufe și saltele,
Foteluri și perdele,
De-a zorul.
Tablourile-au fost sparte cu piciorul.
Cămările aprinse fură.
Niciun flămînd n-a luat o-mbucătură,
Și-n ele erau multe merinde pentru gură
Și bune, și tot soiul de scumpă băutură.
Că toate bunătățile-adunate
Erau îngrămădite din sînge și păcate.

Amurg. Se-ntoarce-n sat o ceată.
Unchiașul iarăș se arată.
Un om ținea în mînă o vioară,
Altul un ghem de sfoară,
Și altul, dintr-un scaun, spata,
Unul o greblă ruptă și lopata.

— „Credeam c-aduceți care încărcate,
Vite și cai, și pîine, frate.
Am ascultat cirezi și turme, herghelii,
Arzînd de vii.
O noapte-ntreagă au gemut.
Atît v-ați priceput ?
După atîta suferință și zăbavă,
Asta vă fuse marea-vă ispravă ?
Atunci de ce ați mai pornit ?“
— „Vezi, — zise Stan, — nu ne-am gîndit.“

PATRU AL CATRINCII

— „Aprod ! Să intre Pătru al Catrinii !“
Veniseră streinii
Să-l vadă pe tîlhar, și să-l audă,
Cîte un fin, cumătru, nepot sau altă rudă.
Gătit cu giuvaere, brățări de lanțuri grele,
Îi dase stăpînirea, la glezne, și ghiulele,
Și strălucea în fiare, ca un mitropolit,
Ros în călcîi de scoabe cu nituri și strivit.
Cînd se mișca din lanțuri și se-ndrepta să vază,
O sută de cădelnițe păreau că tămîiază.
Patru diaconi falnici, înnalți și lați în spete,
Drept sfeșnice de mînă, cu puști și baionete,
Păzeau arhiereul de temniță, de-aproape.
Să nu cumva să zboare și să scape.
Era, cum zic, un munte de om, și-ntre vecini,
Ca un vultur de piscuri, tîrît printre găini.
Intrînd judecătorii, cu cel chemat în față,
Se stinghereau să-i rabde privirile de gheață.
Și se făcuse-n sală
Tăcere și de suflet, ca-ntr-o clădire goală.
Cînd glasul lui răspunse-ngînînd cuvîntul
„jur !“

Un frig și-o-nfiorare se-ntinseră-mprejur,
Că vorba lui și vocea loveau ca un cuțit.

De care lucru-anume era-nvinovățit?
Grefierul da citire isprăvii, cum a fost.
Era la han cu lume, era și zi de post,
Și fuse scos pe moarte, de subt genunchii lui
Ciocoiul Nastasachi, moșier din Covurlui,
Care bătea plugarii cu furca și lopata.
Tîlharul i-o zdrobise, spărgîndu-i beregata.
Trîntindu-l, tăvălindu-l, i-a prins-o-n două
dește,
Ca-n gura unui clește,
Și-a strîns. Înghițitoarea i-a troznit.
— „Te-aștept de ani de zile, i-a spus. Bine-ai
venit.
Avem o răfuială împreună".
Sătenii, de pe lăviți, se scoală și s-adună.
Îl dă de-a rostogolul.
Voinic și el, ciocoiul își căuta pistolul.
De-ar fi simțit că satul se strînge pentru el,
Să isprăvească Pătru cu dînsul într-un fel,
N-ar fi venit hangiul să-i dea o datorie,
Trei cîștiuri de chirie,
Și nu-și mînjea carîta,
Pe ploaie, pentru-atîta.
Dar avusese semne. Îl cam mîncase nasul.
Ești frămîntat, se pare, cînd e să-ți vie ceasul,
Te-mpinge Necuratul să-ți ieși din bobi și fire;
Te duci și pe furtună cu moartea la-ntîlnire.
— „Mărturisești?" întreabă procurorul.

— „Nici nu încape vorbă, mărturisesc omorul.“
Îl știe tot poporul.
— „Puseseși gînd să-l jèfui...“
— „Ferească Dumnezeu !
Dreptatea nu-i hoție. Nu spurc numele meu.“
— „Atunci ?“ — „Eu fac dreptate cinstită, pe tăcute.
Stați să vă spui și alte dreptăți, de noi făcute.
Le știți și dumneavoastră, dar n-ați aflat făptașul.

De pildă, începuse să are arendașul
Izlazul pentru vite, din Lungeni.
Unde să pască oaia și vaca la săteni ?
Nu ați găsit atuncea ciocoiul spînzurat ?
Se legăna-n frînghie, la marginea de sat.
Îl spînzurase Pătru al Catrincii.
Întîi, îl amorțisem cu tălpile opincii,
Și-l agățai, pe urmă, de cumpăna fîntînii,
Să-l vadă și cireada flămîndă și bătrînii.
O altă treabă bună a fost cînd, la arat,
Am isprăvit ciocoiul din Ulmi și îngropat.
Ați dat de el cu plugul... Dar Fane Găetan ?
A necinstit opt fete curate, într-un an.
Și-au luat și el răsplata, și cin' l-a ajutat.
O fi, la dumneavoastră, și ăsta un păcat ?
Ciocoiul, strîmb din șale, era și cocoșat.
Trei platnici, vasăzică. Pe-al patrulea, legat
Cu-o roată de picioare, l-au dus și înnecat.
Mănîncă și-astăzi crapii, din el, pe fund, în iaz,
Și crapii îi mănîncă boierii : nu-i necaz.
Adăogați pieriții din cîteva județe,
Că n-au știut de bîtă și bici să se dezvețe.

S-au întîlnit cu mine
Şi nu le-a fost a bine."
— „De ce acestea toate, dacă n-ai vrut să furi ?
Ai stat ascuns de oameni, prin ripi şi prin păduri.
Eşti urmărit de pòteri de patru ani întregi
Şi-ai izbutit cu una să şi te înţelegi,
Şi te-au urmat soldaţii şi-ai întocmit o bandă.
E-adevărat, ori nu e ?" — „Răspunde tu, Smarandă ;
Smaranda mi-e nevastă şi cea mai bine ştie."
— „E-adevărat, au luat-o cu toţii-n haiducie.
Se împlineşte anul.
Bărbatu-meu le fuse căpitanul.
Băieţii, împreună,
Făcură treabă bună
Şi nu ne-au dat o dată de minciună."
— „Vezi, asta se numeşte pe nume tîlhărie."
— „Să mă iertaţi, cucoane, se poate, pe hîrtie."
— „Tot nu-nţelege Curtea, şi cine nu v-ar plînge
Că v-aţi ales din drumuri pe cel pătat cu sînge ?
Te lepezi că e jaful la mijloc. De nu-i, ce-i ?
Degeaba nu-ţi pui pielea în joc. Tu furi să bei !
Nu-ţi mai găseai, ca lumea cuminte,-alt soi de rost ?
Bag seama din răspunsuri că n-ai fi om prea prost..."
— „Aţi isprăvit mustrarea, boierilor ? că vreau,
Cînd oploşiţi dezmăţul, să vă vorbesc pe şleau.
Ferindu-vă de dreptul s-aveţi întîietate,
Vi-l iau din mîini ţăranii, să facă ei dreptate.

Ați ocrotit toți viermii-ncuibați în rădăcină,
Dînd vina pe tulpină.
De-i spicul cu mălură și-s golurile dese,
Din putregai și boală, ce pui aceea iese.
Țăran îs, din țărînă, și țara e-n lingoare
Și văd că-ntr-altă parte decît boliți vă doare
În cap e nebunia, ce-o cauți la picioare ?
Am adunat trudiții pămîntului. Le-am spus
Să-și dezlipească ochii și să se uite-n sus.
Că viermii, mărunțeii, rod în adînc, e-așa,
Dar slugăresc la viermii mai mari, Măria-Ta.
Ei, oamenii, de frică
Să-și lepede năravul de slugi... să nu se zică...
Să nu se bănuiască... molii, să nu răspundă...
Din ce în ce-n mocirlă se afundă.
Sînt Pătru al Catrinii, vasăzică,
Și nu sînt nici slugarnic și nu mi-e nicio frică.
Noi singuri, cu nevasta,
Ne-am învoit să punem sfîrșit la treaba asta.
Nevasta mi-e frumoasă, putea să mă gonească,
Da-i place inimoasei dreptatea haiducească.
Așa e, măi femeie ? Ia spune la boieri
Cîte dreptăți făcurăm azi, ieri, alaltăieri,
Anul de azi, anul trecut și-n ceilalți ani.
Ce-am căutat, nevastă, dreptate noi, sau bani ?"
— „Îmi prea iubesc bărbatul, dar dacă l-am iubit
Nu-i numai că e chipeș, dar că-i bărbat cinstit.
Eu spui numai atîta (vedeți-l numai cîtu-i) :
El ia ciocoiu-n brațe, eu îl ajut și-l gîtui."

SATUL EI ?

Bătuța-și cată la răspîntii satul,
Băieții, casa, fetele, bărbatul.
Movila asta mare să fie satul ei,
Grămezi de bîrne arse și de pămînt, sau ce-i ?

De la biserică la școală
E numai cîmp de țară goală,
Cenușe, scrum și zgură,
Și cîte-o urmă, ca de bătătură.

Mai scoate cîte-o rămășiță,
Fum prăbușit, de stuh și șiță.
Pribeagul suflet șchioapătă-n femeie
Ca-n candelă, pe stinse, o scînteie,
Și cumpăna, la puțul lui Zamfir,
Se-nnalță ca-ntr-un cimitir.

Cîte o grindă, prinsă-n căprior,
Se-ncrucișează neagră, dintr-un fost pridvor.
S-a îngrijit, în post, ocîrmuirea
Să semuie, de Paște, răstignirea.

O RĂZBUNARE

Nu era încă nouă sute șapte,
Dar nu curgeau miere și lapte
Pe Argeș, Olt și Vedea.
Nu erau ale tale nici livedea,
Podgòria, prisaca,
Nici țara ta, săraca.
Zisei a ta c-așa vorbirea vine,
Și o zisei cam de rușine.
Toate erau, din vămi în vămi,
Închise ca în chingi cu catarămi,
Cu lacăte și cu țiițîne ;
Ca să pricepi că ție nici praful nu-ți rămîne,
Că toate sînt de tine,
De mîna și de gura ta streine.
Uscîndu-te de sînge și destrămîndu-ți viața,
Îți lasă din mălaiul cernut prin ciur, mătreața.
În țara mare vei putea s-arăți
Că,-nchise ca-n cetăți,
Stau strînse și-ncuiate
Belșugurile toate,
Și cheile-s la ei,
O mie de stăpîni cu chei,
Care descuie țara și-o încuie,

Ca un coşciug bătut în cuie.
Noi ne rotim ca şoarecii-mprejur.
Ca să apuc un sac de grîu, îl fur,
Şi toţi trăind din păcăleală,
Tot omul e-nşelat şi-nşală.
Ne minte stăpînirea şi o minţim şi noi.
Ciocoiul fură lumea, şi lumea pe ciocoi,
Dar pe cînd noi ascundem de el un znop de soare,
El suge vlagă, sînge şi sudoare.

Cît ţine anul, toamna, iarna, vara,
Sporeau durerea şi povara.
Şi se-adîncea o graniţă mereu
În sînul ţării şi-n poporul meu ;
Aşa că-n vremea ei de ridicare,
Trăiau în ţară, două, alăturea, popoare,
Ca două ape blestemate,
Să zacă-n două mătci apropiate,
Să nu se întîlnească nicidecum,
Una să sece-n drum,
Sorbită de pustie,
Şi alta, subţiată, s-ajungă-n marea vie.
Fruntaria fusese şi-a sîngelui, mai des,
În sufletele sterpe de-nţeles ;
Poporul de o parte, şi dincolo o ceată
De domni scrobiţi, cu nazuri, şi pieliţa păstrată,
Poporul şi stăpînii ;
Stăpîni şi ai cenuşii din vatră şi-ai ţărînii,
Înscăunaţi prin vremuri, ani sute şi mai bine,

Din voia și-nvoiala poruncilor străine.
Gîngania de-afară
Se încuscrea cu vechea gînganie din țară,
Și strînse, încleștate, pe-o zestre amîndouă,
Corceau pe o a treia gînganie, mai nouă.
Ciocoiul, cioclovina,
A stingherit în muguri de-a și-ncolți lumina
Și s-a urcat în cîrcă pe cei mulți,
Flămînzi, ca boii-n juguri, și desculți.
Povestea mai devale
Nu-i șir de vorbe goale,
E faptă petrecută și trăită
Pe-o vale dintre sălcii și răchită.

Trăise cioclul nouăzeci de ani,
Un veac de jupuială de piei, de pe țărani.
Nu mai voia să moară,
Zgîrcit la magazie și la moară...
Cînd se borșeau merindele-n cămară,
Chema la curte pe argați,
Pentru pomeni și pentru răposați.
Măsa și tat'su, din pămînt,
Se-nghesuiau într-un mormînt,
Cu patru rînduri de părinți,
Neamuri, spuseseră, de prinți,
Vestiți prin cîrcotă și calicie
Și toți de-o apă și de-o alifie.
Le luaseră țăranilor iobagi
Și nasturii, și cracii de nădragi.
Pomana : putregaiul de brînză și de pește.

Un mort ori un rumîn se mulțumește
Cu ce arunci și pute,
Dintr-un hîrdău și-o bute,
Cu mîzga și cu vărsătura.
Ciocoiu-i pravoslavnic și a-nvățat Scriptura,
Știind că nicio jertfă nu se pierde,
Fie că brînza-i neagră, fie că-i carnea verde,
Că sufletul îți intră-n Rai,
Împărtășit cu mușiță și mucegai.
Pînă la ceruri, lucru puturos
Ajunge duh și fum cu bun miros.
Dar bunătățile boierului, de dar,
Erau zvîrlite-n bălegar,
Nici cîinii, învățați cu gusturi rele,
Neatingîndu-și nările de ele.
De hrana lor, a cîinilor, ce vorbă !
Să-i mai îndopi cu mămăligi și ciorbă ?
Astea-s făcute pentru porci, că-ncai
Nu-i de prisos risipa de mălai.
Cîinii mănîncă ce boierul știe,
Căciulile cu moț, de murdărie,
Și ce păcat
Că omul să mănînce ca ei nu s-a-nvățat.
L-ai ține toată viața și fără cheltuială.
Apoi, să știi că burta goală,
Silit înfometată, lingînd din ce se-aruncă,
Ascultă mai supusă de bici și de poruncă,
Și istovită vlaga de munci și de corvezi,
Nu te mai fură gîndul, adormi și nu mai vezi.

Se necăjea că nu pusese bir
Pe crucile din cimitir,
Pe nas, pe ochi, și gura
Să cumpere și apa la toată-nghițitura.
E drept ca necioplitul s-asculte pe degeaba,
Ori să-i grăiască plisculul, cînd nu-l privește treaba ?
Cu dopuri în ureche și-n limbă cu călușul
Poți măsura năravul cu dramul și căușul.
Îmi place că-n podgorii, lucrînd cu două mîini,
Muncesc culegătorii cu botnițe de cîini.

Îți cade umbra lungă pe răzoare,
De ce treci pe moșia lui, la soare ?
Cocoșii noștri cîntă mult prea tare,
Tocmai cînd face el numărătoare,
Plecat între bomboane și clondire,
Îl fericește tabla de-nmulțire.
Măcar o socoteală de-a surda, cu plaivazul,
L-a bucurat în suflet, i-a luminat obrazul.
Să vezi cum pe hîrtie
Se face zece — o sută și o mie.
Îl ia cu o sfîrșeală și oftează,
De pildă dacă trebuie să scază,
Și nu-și mai vine-n fire
Cînd face-o împărțire.
În schimb, e-n toane bune
Creionul cînd se joacă să adune.
Ce rost mai are viața, să dai în loc să iei
Un ban, doi bani, un leu, doi lei ?

El are două băniți. La bună cercetare,
O baniță-i mai mică și-o baniță-i mai mare,
Și cumpără cu una, și cu cealaltă vinde.
Nu se scurtează una, nici alta nu se-ntinde.
Sînt gemene-amîndouă, rotundul e rotund,
Și doagele-s aceleași din gură pînă-n fund.
N-ar fi nimic de spus,
De nu ar avea fundul bătut ceva mai sus.
Ia ouăle, trecute prin inel,
Și dacă trec e vai de el,
De Stan, Ion, Manole și-orișicare.
Face de ouă însemnare,
Că dacă vin de împrumută
Porumb, ia muncă mie-n sută.
Pe sacul de făină pentru iarnă,
Plătești un an de zile, la povarnă,
La plug, la seceră, la sapă.
Se face veacul de cînd tot îngroapă
Bărbați, neveste, văduve, copii,
Ca în pămînt, în munci și datorii.

— „Ăsta trăiește cît butucul roții.
O să ne-ngropi și strănepoții,
Parșivă spiță de boier,
Și ne jupoi, rugîndu-te la cer, —
Scrîșneau din dinți și din măsele
Țăranii goi, cu ce-au rămas din piele. —
Te săturăm noi de bănet!"
Mînia le crescuse-ncet-încet.

Ia, că-ntr-o zi de vară,
Venea boierul de la gară,
Culcat alene în trăsură,
Arşiţă tare, flăcări, nu căldură.
Ia, şi ţăranii se-arătară
Din popuşoi şi din săcară.
Ciocoiul nu se aştepta.
Zece opriră caii pe şosea.
Din zece s-au făcut, pe nevăzute,
Oamenii, sute.
— „Dă-te boierule, — zic, — jos,
Şi nu ţipa, că-i de prisos.
Avem cu dumneata o socoteală
(Boierul mai sugea o portocală)
Şi facem socoteala plugăreşte.
Mai linge-te pe deşte,
Să nu pierzi niciun strop.
Şi haida, hopa ! hop ! "

Întîi, i-a ocărît.
Îşi dete însă seama că ceasu-i hotărît.
Pînă în zare, ţara tăcea ca o pustie.
Ce n-ar fi dat să scape ! Şi-o moşie...
Se auzeau doar greierii ţărînii.
Îi gîfîiau plămînii.
Un greiere-i sări-n trăsură,
Semn rău, pe la barbete, pe la gură.
„E cioclul meu, aşa-mbrăcat
În negru", -şi zise, poate, boierul speriat.

Era cam pe la toacă.
Un clopot de biserică săracă
Se auzea dogit din depărtare.
— „Vezi cîtă grijă are
Și popa de sorocul dumitale ?“
Voia să se închine, dar mîna-i era moale.
— „Hai, dă-te jos odată !“
Îi tremura o falcă scîlciată.

Ce s-a-ntîmplat atuncea nici nu s-a pomenit.
Tîrît, lungit, trîntit,
Sătenii îl călcară în picioare,
Desculți cu toții, rece fiecare.
Era și nu era o răzbunare.
Era mai mult și nu-i găsești cuvîntul,
Era parcă dreptatea ce-o face chiar pămîntul,
Și toate cele ale,
Mocirle, sînge, bale,
Le înghițea cu liniște țărîna,
A toate peste oameni, și legi, și timp, stăpîna,
Ca stropul de cerneală hîrtia sugătoare.
N-a mai rămas nimic din mădulare,
L-au ciocănit călcîiele ca-n piuă,
O noapte-ntreagă pîn' la ziuă,
Și oasele, și ele, au pierit.
Intrase-ntreg ciocoiul pedepsit,
Fărîmă cu fărîmă, frămîntată,
Și se-ntindea-n pietriș, mereu, o pată.
Firește, ciocoimea-nfricoșată
Dădu porunci și, cot la cot legată,
Comuna fu adusă-ntre puști la judecată.

Trei sute de săteni, în cap trei sute,
Cu piepturile desfăcute,
Răspunseră la întrebare
În parte fiecare :
— „Așa i-a fost lui scris.
Eu singur l-am ucis."
Și fiecare a jurat
Că nimeni nu l-a ajutat.
— „Cum l-ai ucis ? "
— „Călcîndu-l în călcîie."
— „Păi, omul, ce ? se stoarce și-i crud ca o lămîie ?
Un om e trup și os."
— „Călcîiele strivindu-l, și osul i l-au ros."
— „De-ai fi avut călcîie de teasc și de postavă,
Tot nu puteai la capăt să duci așa ispravă.
S-a căutat cu sapa o zi, nămiza mare.
Nu s-au găsit nici oase, nici cap, nici mădulare.
Ce ați făcut cu ele ? Le-ați luat cu voi, se spune".
— „Nici cîinii n-au nevoie de-asemeni spurcăciune.
L-am prefăcut cu talpa în muci și în scuipat.
Nisipul de la sine l-a supt și dumicat.
Și fluiere și coaste s-au măcinat, topite,
Ca de potcoave grele și copite.
Ciocoiul se făcuse o cocă și-o piftie,
Și am muncit o noapte și-o zi, precum se știe.
Că și ciocoiul nostru a fost un soi de spumă,
De zgîrciuri încleite, cu oase ca de gumă.
Cum dam să-l mai apuc,
El se făcea clăbuc.

N-a fost nici om ca lumea, n-a fost măcar bărbat,
Că sta mai mult în perini și da porunci culcat.
Îi putrezise carnea pe oase, din strămoși,
Ca tuturor acestor bitongi de domni frumoși.
Fătați de morții pùhavi, de-acù cîteva veacuri.
Ei se tîrăsc prin viață cîrpiți și dreși cu leacuri
De-i sufli, ca văpaia chibritului și zboară,
Stafii de morți, călăii rămași de-odinioară.
Mărturisesc că ura mi-e încă-nvierșunată
Și-aș mai începe-o dată".
— „Să fi ucis tu singur, vezi, asta nu se poate,
De ne-ai aduce-n față dovezile, pe toate ;
Cum poți avea răbdarea omorul să dureze
O noapte și ajunul întregei după-amieze ?
Ucizi în drum, lași leșul și pleci : te-ai săturat."
— „La dumneavoastră-i àltfel decît la noi în sat.
Nici ura nu vi-i ură, nici dragostea întreagă,
Și mintea dumneavoastră nu știe să-nțeleagă.
Amestecat necazul cu frica de-nchisoare,
Nu știți ce e răbdare, chin lung și răzbunare.
Înțelepciunea asta vă-nmoaie și vă uscă
Și-ați învățat să ziceți : nu pot ucide-o muscă.
Necazul nu vă este necaz adevărat.
Ați dat în vînt cu pumnul și-apoi ați pregetat.
Eu, ochi în ochi tot timpul cu moartea și călăul,
Nu uit cum trece-n glumă de-o clipă, două răul.

Aduni încet otrava, pînă se umple oala,
Şi-atunci încep în tine zvîcnirea şi răscoala
Şi dai şi rupi şi sfărâmi orbeşte, -apuci şi muşti,
Nu te mai temi de oameni, de temniţă şi puşti.
Ca să vă fac dovada că pot să fac ce voi,
Aduceţi-mi încoace un ciocoi,
Şi-n faţa dumneavoastră, cuprinşi de două
gînduri,
Eu singur, cu călcîiul meu, îl îngrop în
scînduri."

Puteau juraţii Curţii, pe vrute sau nevrute,
Să osîndească pentru un ins cîteva sute ?

Şoseaua-i încă neagră-n locul gol
Şi sforăie şi caii trecînd şi-i dau ocol,
Că sînt şi astăzi urme de moaşte ciocoieşti
Pe drumul care duce din Slatina-n Piteşti.

ULTIMUL ORDIN DE LA INTERNE

Asupra circulării secrete, în sfîrșit
Consiliul de Miniștri, de ieri, a revenit.
De-aci-ncolò, prefecții și trupele viteze
Și polițiștii noștri să nu mai aresteze.

Se pierde vremea celor ce prind tîlharii-n sate
Și-i duc la judecată vii și legați de coate,
Jandarmii, gardienii și domnii magistrați.
Nu se mai fac procese, deci nu mai arestați.

Rapoartele primite la Centru, pînă ieri,
Dau arestări și cifre prea mari de prizonieri,
Consiliul de Miniștri, ținut după-amiază.
A hotărît aceștia că nu interesează.

Nu va scăpa cu viață de-aici-nnainte unul,
Cît vom sluji pe Vodă cu pușca și cu tunul.
Vă rog să luați aminte din scurt, și raportați
Atît : pe zi ce număr aveți de împușcați.

ÎN DEȘERT

La ce folos că-mi strălucești, tu, soare,
C-ai pus grădina noastră-n sărbătoare,
Că pardosești pământul cu covoare,
Ștergare și peșchire și plocate,
Și-așterni cărările nemaiumblate,
Că umpli casa de lumină albă,
Că ne atîrni de ramuri salbă după salbă,
Un cîrlionț de aur, un cîrcel,
Cînd o beteală, un inel ori un cercel,
Pe pomii unși în vîrfuri nante,
Cu miruri și ulei de diamante.

Nu au lăsat nici din scaieți niciunul
A nu-aminti-n odăjdii de rouă și Crăciunul.
Mărgelelor din ghimpi și spini nu preget
Să le adaog o mărgea din deget.

Că faci altare și aprinzi miresme,
Că-nnalți biserici și catapetesme

În plopii mei, îți mulțumesc frumos,
Măria-Ta de sus, dar ce folos !

Ni-i vătămată inima de viață.
Ea cere noapte, negură și ceață

DESTINE

Nu știu cum se-mpreună stihiile cu sorții,
Că blèstemul dreptății are puterea morții.
De nu te ocrotește norocul în delir,
Nu scapi să te ajungă nici mort în cimitir,
Oriunde te-ai ascunde, te caută cuvîntul
De jale terfelită, și-l duce-n lume vîntul.
Că ai trăit din moarte, din ură și minciună
Nu te crucì că ura se-ncinge și răzbună.
Ai alungat săracul venit flămînd la ușe
Să-ți ceară o lipie tîrîtă prin cenușe.
Stă-ți sufletul pe-o cracă deasupra gropii tale
Și croncăne-n pustiul suișurilor goale.
Ți-au pus la cap o cruce gătită cu-o cunună
De ghimpi uscați și putrezi și-un znop de mătrăgună,
Și-n creștetu-i o zdreanță și-un ciob de oală spartă,
Murdara pomenire nu uită nici nu iartă.
Păzește-te de rele, că-ntr-un bordei din zare
O văduvă blestèmă, șoptind, la lumînare.
Ea știe și să lege în veac și să dezlege,
Fără să ție seama de pravilă și lege.

Molitvele citite de preoți la morminte
Nici slova pe hîrtie nu le mai ține minte.
Se duc cu tine-odată cînd te-au lăsat puterile
Și neamurile strîmbe cu hòții și muierile.

EPILOG

Au cîştigat ciocoii războiul lor cu ţara
Şi s-au ales plugarii cu morţii şi ocara.
Sus inimile sterpe ! Trăiască putregaiul !
Sărbătoresc se-ntinde în Bucureşti alaiul,
Şi nengropaţi, pe drumuri, ucişii zac dovadă
Că cine mai cîrteşte, ca şi ei va să cadă.
Trăiască şi guvernul şi brava lui armată,
Că-mpuşcă la comandă pe mamă şi pe tată.
Între flăcăii noştri şi noi, acei cu vina,
Gîndeşte, hotărăşte şi-nvinge disciplina.
Trăiască Suveranul şi mai cu seamă el,
Că ne-a făcut oştire şi ofiţeri model,
Să apere bănetul şi setea de la fire
De-a-l înmulţi nainte prin jaf şi gîtuire.
Izbînda-i totuşi tristă, deşi e cîştigată.
Boierii cad pe gînduri, la masă, dintrodată.
Le scapă furculiţa din mînă, şi-ntr-o doară
Privirea cată goală-n ninsoarea de afară.
Nu-i chiar o bucurie şi-atîta de uşor
Să vezi că-ţi vine moartea, de drept, într-ajutor.
De-acù schimbat e totul. În curţi şi-n pragul
porţii,

Printre viței și-n grajduri, te întîlnești cu
morții,
Cu umbra lor de sînge. Se uită, stă și piere.
Parcă-i în cîrji bătrînul Stoian și parcă cere.
Niciunul nu mai are nici brațe, nici putere.
— „Mi-aduc aminte, seara, din frunză cum
cînta...
Era deștept, Dumitru..."
— „E-ntins în șanț, papà..."

E o tăcere moartă, care-a-nghețat și zace
Pe sate, pe cătune, pe oameni, pe conace.
E frig în suflet. Gîndul se înfiripă-alene
Și șchioapătă ca șoimul gol, dezbrăcat de pene,
Cu aripa de piele, prin glod, ca o găină.
S-a mohorît o noapte și ziua, pe lumină.
Un lucru umblă, negru și nou, din casă-n casă.
Din negurile astea tot moarte-o să mai iasă.
Morții-au tăcut în sate, dar tot le-a mai rămas
Din ochi o pîlpîire și-o șoaptă, ca un glas.

Bățeți din palme-n teatre și-n săli de adunare
Că vă aduce-oștirea o nouă ușurare.
Ați cucerit-o țara, după amar și chin,
Cu sabia și tunul, ca un pămînt strein.
Că de streină țara, deși vi-i gura plină
De ea, n-aveți ce zice, v-a fost și vi-i streină.
Ea mai fusese-a voastră cu tot ce-a dat belșug,
Prin fraudă piezișe, tertip și meșteșug.

Acum se face-a voastră detot, prin foc și pară.
Poporul fără pîine mai e și fără țară.
Cu slove de trei șchioape, pe firme, cu vopsea,
Citești și mulțumește a cui e țara ta.
De vrei, din temelie, să știi ce haimanale
Te stăpînesc pe tine și rodul țării tale,
Iei condicile-nchise, subt chei, la tribunale...
Și n-ai aflat nimica, ai dat de o mulțime
De societăți pitite, numite „anonime".

Nu că tăgădui munca făcută, nici atunci
Cînd una grămădește prea mult, din două
munci,
Dar cine pune trudă mai grea, plugarul care
Stă-ngenunchiat să vadă sămînța de răsare,
Ori domnul cel cu geamul rotund, de lîngă nas,
Nervos că iscălește la șase luni un ceas ?
Dreptatea, deocamdată, înfrîntă, tot mai cere
Răsplata măsurată pe muncă și durere,
Dar subt cuvînt că unul are un simț și-o minte,
Și altul brațe grele, vorbirea asta minte,
Cînd spune că stăpînul, mai mare, se cuvine
Să ia tot rodul zilei, sleindu-te pe tine.
Nu vreți, nici astă dată nu vreți ? Atunci se
schimbă.
S-a isprăvit tocmeala. Vorbim o altă limbă.
Așa, pe neștiute, pe la un miez de noapte,
Răspunde din bordeie alt nouă sute șapte

Mai chibzuit, mai crîncen, nu linced ca o
turmă.
Să nu cumva să fie, vedeți, și cel din urmă.

Că poate și armata în slujbă la ciocoi,
Trezită la dreptate, să fie-atunci cu noi.

POSTFAȚĂ

Pentru creația argheziană, ca și pentru istoria literară a deceniilor de după război, apariția poemelor *1907. Peizaje* și *Cîntare Omului* — în anul 1955, respectiv 1956 — reprezintă un moment cert de revelație creatoare, de autentică resurecție lirică, reclamînd acut și neîntîrziat necesitatea reevaluării mai adecvate, juste, a criteriilor de afirmare și judecare a poeziei în condițiile actualității concrete a societății noastre noi. Noua noastră literatură se afla, în anii 1950—1955, în plină decantare, căutîndu-și cu febrilitate, din mișcările dialectice interioare, propriul făgaș de dezvoltare, propria ființă și conștiință de sine.

În acest cadru dinamic, în această atmosferă „de lucru", revenirea, mai exact *angajarea* activă a lui Tudor Arghezi, cu autoritatea și prestigiul său artistic recunoscut, în prima linie a actualității literare, dobîndește semnificații deosebite. Astfel, *1907* și, imediat după aceea, *Cîntare Omului*, pot fi socotite, pe deplin justificat, între primele opere majore reprezentative ale noii literaturi, întrunind fericit criteriile fundamentale ale unui autentic punct de pornire — la o înaltă altitudine estetică — constituind totodată pun-

tea viabilă de legătură, de continuitate exemplară a tradițiilor celor mai înaintate, progresiste ale literaturii clasice românești precum și a valorilor de vîrf, incontestabile, din perioada interbelică.

Poemele argheziene marchează, așadar, în ansamblul creației literare a momentului istoric dat, saltul calitativ superior necesar, evidențiind în însăși opera artistului o depășire a propriilor preocupări (tematice dacă vreți), în sensul abordării unei poezii amplu structurate pe o dimensiune mai profundă și mai gravă, aceea a angajării sociale tranșante a omului contemporan. *Cîntare Omului* este un poem tematic sociogonic. Conceput de pe pozițiile filozofice cele mai avansate din istoria evoluției omenirii, el finalizează tradiția pozitivă a unei lungi serii de opere (similare ca structură, elaborate în epoci și orînduiri diferite — din antichitate pînă azi — fidele la rîndul lor concepțiilor și sistemelor de gîndire proprii momentului în care au fost create) dar se constituie superior acestora prin perspectiva nouă de care beneficiază Tudor Arghezi, radical schimbată, asupra condiției existențiale a omului contemporan privit și înțeles complex în însăși devenirea istorică a conștiinței sale sociale.

„Devenirea istorică — scrie Tudor Vianu — pusă în mișcare prin conflictul dintre grupurile umane, și mai cu seamă prin acel al claselor societății, realizează prin progresele succesive ale stăpînirii naturii și prin cucerirea libertății pentru toți cei care asigură această stăpînire, adică pentru toți muncitorii lumii, este viziunea generatoare a *Cîntării Omului* și aceea care îi conferă caracterul ei în același timp prometeic și socialist. *Cîntare Omului* este deci ultima verigă din

seria tematică milenară a sociogoniei, produsul poetic reprezentativ al noii culturi socialiste." [1]

Preocuparea pentru crearea unor opere ample, structurate pe teme și idei generoase, în viziuni menite a surprinde însăși dinamica evolutivă a societății umane în diversele sale ipostaze și momente istorice, se remarcă la fel și în ciclicul poem *1907*. Conceput ca o vastă frescă socială — subtitlul este sugestiv în acest sens: *Peizaje* — utilizînd exemplar posibilitățile descriptive ale expresiei lirice, poemul surprinde, într-un ansamblu sinoptic de proporții, aspecte semnificative ale raporturilor și conflictelor antagoniste flagrante din România burgheză a începutului de veac, devenind astfel o viguroasă, emoționantă evocare artistică a înaltului martiriu al țărănimii noastre cînd — expresia lui Șerban Cioculescu este memorabilă — „a fost bătut pe cruce poporul, în anul de la Mîntuire una mie nouă sute șapte" [2].

Tudor Arghezi mai realizase în *Flori de mucigai* o asemenea suită panoramică de tablouri tematice inspirate din realitatea specifică a unei existențe sociale dramatice, dar fără perspectiva de frescă pe care o deschide acum în *1907*, fără profunzimea implicațiilor politice vizate aici, fără conștiința actului protestatar exprimat programatic și manifest. Doar mijloacele utilizate de poet sînt oarecum aceleași, așa încît asocierea nu poate fi deloc gratuită și lipsită de interes. Cu atît

[1] Tudor Vianu *Arghezi, poet al omului*, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 230.

[2] Șerban Cioculescu *Introducere în poezia lui T. Arghezi*, ediția a II-a revăzută și adăogită, București, Editura Minerva, 1971, p. 225.

mai mult cu cît, prin comparație, deslușim în creația argheziană, odată cu schimbarea obiectului investigației, acea evoluție a gamei tonale proprii, pe linia pamfletului, ce aduce substanța satirei de la denunțul cinic, și adesea bufon, pînă la registrele majore ale ironiei tragice :

Au cîștigat ciocoii războiul lor cu țara
Și s-au ales plugarii cu morții și ocara.
Sus inimile sterpe ! Trăiască putregaiul !
Sărbătoresc se-ntinde în București alaiul,
Și nengropați, pe drumuri, uciși zac dovadă
Că cine mai cîrtește, ca și ei va să cadă.
Trăiască și guvernul și brava lui armată,
Că-mpușcă la comandă pe mamă și pe tată.

(Epilog)

Indignarea se transformă astfel în denunț demascator — mînia dobîndește proporțiile revoltei declarate. Există în această atitudine tranșantă o subiacentă dar viu resimțită justificare (și o îndreptățire a gestului) ce-și reclamă sorgintea ancestrală — dincolo de cauza imediată a răscoalei — în zbuciumul de veacuri al unui neam de oameni obidiți și sărmani, înpilați și umiliți în însăși acceptarea propriei lor existențe, de robi ai gliei. Este revolta ce întreține spiritul din totdeauna „anarhic" al poeziei argheziene și în același timp smerita sa demnitate, moștenită din neclintirea dreaptă a strămoșilor plugari și oșteni ce s-au ridicat, nu o dată în lungul istoriei, pentru dreptate.

Iată încărcătura dramatică a mesajului arghezian, mărturisit de altfel programatic în *Testamentul* înscris pe prima filă a *Cuvintelor potrivite*:

Durerea noastră surdă și amară
O grămădii pe-o singură vioară
Pe care ascultînd-o a jucat
Stăpînul, ca un țap înjunghiat.
Din bube, mucegaiuri și noroi
Iscat-am frumusețI și prețuri noi.
Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte
Și izbăvește-ncet pedepsitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E-ndreptățirea ramurei obscure
Ieșită la lumină din pădure
Și dînd în vîrf, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de vecii întregi.

Respectat întocmai, „programul" implică poezia arghezianâ, copleșită de încărcătura uranică a răzvrătirii, într-un proces polemic neegalat, descalificator și cinic, care îl făcea pe Mihai Ralea să exclame uimit: „Nimeni n-are în țara noastră, nici măcar d. Cocea, geniul batjocurii, ridicat pînă la înălțimi metafizice ca d. Arghezi" [1]

Dar nicăieri în altă parte această batjocură n-a atins o mai acută intensitate, n-a fost desfășurat într-o asemenea viziune generică, atît de exact și conștient structurată într-un ansamblu ciclic demascator, ca în poemul *1907*. Fiecare secvență a acestuia, adăugîndu-se

[1] Mihai Ralea *Scrieri din trecut. În literatură. Portrete literare*, București, E.S.P.L.A., 1958, p. 22.

mereu într-o înlănțuire osmotică, de substanță comună, îi concretizează și îi afirmă mai mult caracterul politic, astfel încît în întregimea sa poemul dobîndește identitatea autentică a unui vehement rechizitoriu atît la adresa crizei momentului 1907, cît și — mai ales — a întregului sistem social burghez. Totul este privit și judecat într-o confruntare antitetică de atitudini și situații esențiale. Elementele de detaliu ale relațiilor sociale efective, ale conflictului dramatic dezlănțuit, se amplifică pe fundalul existenței istorice a întregii țări :

În țară, două soiuri de boieri
Împart puterea între ele,
Boieri de-o zi, boieri de ieri,
Stăpînitorii vieții mele,
Și unii, și-alții de pripas,
Și nu le poți mai da de nas.

Unii purced de la Fanar,
Și alții de la coada vacii,
Dar întăriți cu-același har,
Să sugă țara și săracii,
Și toți de-o teapă și un soi,
Și unii, și-alții sînt ciocoi.

. . . . . .

Cînd crede împlinit sorocul,
Sufletul face semn să vie
Alți măscărici să ție locul

Și țara luată cu chirie —
Și unii vin, și alții pleacă
Lăsînd-o mai în jale, mai săracă.

(Boierii)

Tudor Arghezi ne introduce direct în atmosfera răscoalei încă din prima piesă a poemului. Imaginea ridicării mulțimii la dreptate are aici, într-o evocare de tulburătoare mistică, păgînă (prin finalitatea ideii vizate), ceva din măreția procesiunilor sacre ale istoriei din totdeauna înregistrîndu-și solemn evenimentele tragice :

Și s-au aprins, de-a latul țării, mii
De luminări și de făclii,
Ca la un Paște și o Înviere

(Cuvînt înainte)

Sugestia jertfei fixează astfel cadrul solemn al unei dramatice decizii de luptă, al unei înalte responsabilități morale și sociale a poporului intrat în răscoală.

De la această altitudine tensională, poemul începe să-și desfășoare multiplele secvențe cromatice, recompunînd din portrete, situații și momente disparate — sudate între ele prin ideea care le animă și le susține interior — o lume, un întreg univers uman în mișcare, în confruntare cu sine, cu propria-i condiție a existenței sociale. Pătru al Catrincii este judecat pentru haiducie. În fața înaltei curți el respinge însă cu demnitate acuzația de a fi omorît pentru jaf și

aduce mărturia cruntei dreptăți pe care înțelesese singur să și-o facă, nemaiputînd îndura batjocura și umilirea boierilor și negăsind nicăieri un sprijin din partea stăpînirii. Faptele săvîrșite sînt teribile, dar el le recunoaște fără ezitare : ciocoiului Nastasachi îi zdrobise beregata căci prea se întrecuse, de ani de zile, bătînd fără nici o pricină, țăranii, cu furca și lopata ; pe arendașul din Lungeni îl spînzurase de cumpăna fîntînii drept răsplată că arase islazul pentru a nu avea oamenii unde să-și pască vitele ; Fane Găetan, care necinstise „opt fete curate, într-un an", sfîrșise și el sub pedeapsa haiducului, la fel ca încă alții de teapa lui. Judecătorul însă pare a nu înțelege totuși mobilul răzvrătirii : „Te lepezi că e jaful la mijloc. De nu-i, ce-i ? / Degeaba nu-ți pui pielea în joc" — rostește acesta cu emfază. Pătru al Catrincii — stînd drept și dîrz pe banca acuzării — care „strălucea în fiare" gătit cu „giuvaere, brățări de lanțuri grele", răspunde cu tîlc adînc, devenind el însuși, pe drept, acuzator :

Ați ocrotit toți viermii-ncuibați în rădăcină,
Dînd vina pe tulpină.
De-i spicul cu mălură și-s golurile dese,
Din putregai și boală, ce pui aceea iese.
Țăran îs, din țărînă, și țara e-n lingoare
Și văd că-ntr-altă parte decît boliți vă doare.
În cap e nebunia, ce-o cauți la picioare ?
Am adunat trudiții pămîntului. Le-am spus
Să-și dezlipească ochii și să se uite-n sus.

Că viermii, mărunțeii, rod în adînc, e-așa.
Dar slugăresc la viermii mai mari, Măria-Ta.

(Pătru al Catrincii)

Îndemnul la răscoală este intrinsec acestei mărturii. De aici, de la dreptatea căutată prin răzvrătire individuală pînă la ridicarea maselor nu mai este decît un pas, și acela ușor de încercat, căci deznădejdea, neîncrederea într-o lege mai bună venită de la stăpînire pentru a apăra interesele celor robiți la coarnele plugului, întrece orice limită a răbdării și mînia nu mai poate fi stăpînită :

Nu căuta dreptatea domnească, frățioare.
Ia pe ciocoi ca hreanul și dă-l pe răzătoare.

(Pe răzătoare)

Cîteva portrete de ciocoi, realizate în linii caricaturale, adesea grotești, vin să ilustreze o faună de indivizi devitalizați ce cîrmuiesc țara cu strîmbătate, lacomi, degenerați și nedemni, după bunul plac. Aici Tudor Arghezi excelează în mînuirea verbului acidulat. Persiflarea și disprețul nimicitor se afișează, fără stînjeneală, cu fiecare epitet nou mai mult în fixarea profilului moral sau fizic al eroului. Iată, bunăoară, din categoria boierilor scăpătați, aceste două exemplare de o stranie alcătuire ce duc o existență larvară pînă la anularea de sine :

Boier de treflă și birlic,
Nu învățase altceva nimic,
Știind tot ce se-nvață de proști, din cărți de școală,
Prin ghicitoare și prin bănuială.

Este caracterizarea intelectuală a neisprăvitului fiu ce se pricepe de minune a risipi-n petreceri averea „cucoanei", zugrăvită și ea — mai cu seamă sub aspectul său fizic — în linii de o descalificantă caligrafie :

O spală Suzi pe picioare,
O piaptănă-n oglindă o madamă,
O-ncalță Treji, cum o cheamă,
O-mbracă Jeny, Kety o dezbracă,
Și o mai giugiulește cîte-o'eacă.
Un profesor de dresuri și ventuze
Îi pune roșul de carmin pe buze.
Și părul i-l vopsește ca să fie
Cînd oacheșă, și cînd portocalie,
Și, după fel de feluri de masaj,
E zugrăvită ca un peizaj.

(Cucoana-mare).

În alt chip ne apare însă Duduia. Creatură degenerată — la limita deciziei caracterologice dintre femelă și mascul — ea își răzbună infirmitatea și refularea erotică prin sadismul cu care stîlcește în bătăi supușii. Portretul acesta este întru totul remarcabil pentru cinismul grotesc arghezian :

Era rostirea vie, în carne, simț și minte,
A unei noi ființe, de-al treilea tipar.
În loc de fraga gurii-i crestat un buzunar,
Și-n loc de trup se-ngustă un sac de oseminte.

Femeie, nefemeie, la bine și la rău,
Turtită ca o tavă și-un sul de rogojină.
Sătulă de-ntuneric, scîrbită de lumină,
Făptură nemplinită și fată fătălău.

(Duduia)

Un alt portret semnificativ este acela al parvenitului. Ridicat dintre oamenii de rînd, nevoiași, el se dovedește în fapt o lepădătură. Adunînd avere prin escrocherie și minciună — meseria aleasă, advocatura, îi este propice — își afirmă mereu mai pregnant caracterul ipocrit și laș, pînă la descalificarea umană totală. Avem aici poate cea mai expresivă sugestie de generalizare tipologică a unei atari boerimi naționale. Trăsăturile specifice, parvenitiste, dobîndesc în tratarea compozițională a poetului valori simbolice evidente.

O mare pledoarie dezleagă și păcatul,
Că hoțul își împarte venitul cu-advocatul.

. . . . . .

Cel mai isteț flăcău, din opt copii,
În cîțiva ani făcuse trei moșii.
Sătean de mămăligă și de ciorbă lungă,
Știuse să se facă ciocoi și să ajungă.

(E advocat)

Dar cel mai complex portret, cea mai reprezentativă figură pentru galeria de boieri ai poemului, rămîne fără îndoială Coconu Alecu. Cele cinci secvențe

ale suitei ne evocă, în manieră oarecum narativă, faptele de spaimă ale ciocoiului pornit să stingă jarul răscoalei. Parvenit, zbir fanatic și dictator, grosolan și vulgar, fudul de prost („E cel ce-a spus odată-n Senat, în tinerețe, / Primatul României că-i autofecal"), dar fricos și becisnic, adună cu armata pe toți aceia care îndrăzniseră să-l înfrunte și, asistat de ofițerul jandarmilor, torturează cu sadism pe țărani, apoi ordonă împușcarea acestora, însă pe rînd, doi cîte doi, ca să poată să-și savureze crima pe-ndelete. Tabloul tragic conține un element viguros de dramatică luminozitate: femeile prezente la sinistrul spectacol, plîngîndu-și în disperare bărbații, amenință răzbunător, cu măreață demnitate:

Zmuciți-vă din funii, pe el, lovi-l-ar boala.
Măcar un stîrv ca ăsta să ne fi dat răscoala!
Nu te-ncrunta încoace, boierule, așa,
Că am făcut prinsoare și noi pe pielea ta.
Odată și odată te-om prinde noi în sat
Și-ai să plătești, jupîne, cu vîrf și îndesat.
Te-om descînta noi, noaptea, să crape-n tine fierea.
Ce n-a putut bărbatul, o face și muierea.

(Coconu Alecu)

Avertizarea aceasta amenințătoare, mocnită, se reia de-a lungul poemului în diferite împrejurări și la diferite tonalități ca un adevărat leitmotiv, primind însă caracterul mobilizator al chemării, al îndemnului răspicat la răscoală. El amintește întrucîtva versurile coșbuciene din *Noi vrem pămînt*, reluînd în replică și, evident, într-un alt context, forța dinamică a acestora.

Finalul din *Răzvrătitul* este revelator, rezumînd într-o limbă lapidară, într-un verb de maximă concizie, întregul sens al necesității răscoalei al adevărului pe care fapta răzvrătiților îl reclamă imperios :

Ai dus-o-ntr-o scrîșnire tăcută, însă are
O margine rostită răbdarea orișicare.
Ia furca, taică,-n mînă, și-ascute-i bine dinții
Și apără-ți odrasla, răzbună-ți și părinții.
Dintr-unul te faci sute, din sute iese gloată.
Așteaptă țărănimea scînteia scăpărată
Viltori și limbi de flăcări așteaptă să se miște,
Pitite după staul și curți, în porumbiște.
Din apele, aprinse pe matca lor de scrum,
Întunece și cerul puhoaiele de fum,
Nu mai rămîie piatră pe piatră, grinzi în grinzi
Și cadă și Tăria în țăndări de oglinzi.

(Răzvrătitul).

Cîteva din faptele severe ale mîniei maselor dezlănțuite dau măsura adevărată a setei de dreptate. O secvență, *Stane, căpitane,* luminează fața spontană, aspectul anarhic al răscoalei. Țăranii, cuprinși de flacăra generală a răzvrătirii, pornesc să distrugă conacul, cu tot ce avea înăuntru și în împrejurimi, conduși de sentimentul că astfel, cu gestul cel mai firesc și mai simplu uman, al anulării acestei realități materiale, pot șterge de pe fața pămîntului însuși sediul, deci esența și (de ce nu ?) cauza batjocurei și nedreptății sociale.

Un alt moment de crudă înfruntare ni se relevă în *O răzbunare.* Scena pedepsirii boierului, călcat în pi-

cioare și zdrobit de mulțime, frînt și strivit sub tălpi pînă cînd întregu-i trup se pierde făcut una cu țărîna moșiei la care lăcomise într-atîta, este halucinantă :

Tîrît, lungit, trîntit,
Sătenii îl călcară în picioare,
Desculți cu toții, rece fiecare.
Era și nu era o răzbunare.
Era mai mult și nu-i găsești cuvîntul,
Era parcă dreptatea ce-o face chiar pămîntul,
Și toate cele ale,
Mocirle, sînge, bale,
Le înghițea cu liniște țărîna,
A toate peste oameni, și legi, și timp, stăpîna,
Ca stropul de cerneală hîrtia sugătoare.
N-a mai rămas nimic din mădulare,
L-au ciocănit călciiele ca-n piuă,
O noapte-ntreagă pîn' la ziuă,
Și oasele, și ele au pierit.
Intrase-ntreg ciocoiul pedepsit,
Fărîmă cu fărîmă, frămîntată.
Și se-ntindea-n pietriș, mereu, o pată.

(O răzbunare)

Elementul conștient, organizat al răscoalei face obiectul secvenței *Flăminzenii*, în care ni se relatează fapta de solidaritate a feroviarilor din Pașcani („Frînarii, și hamalii, și muncitorii-n gară") care pun în libertate zecile de țărani-prizonieri din vagoanele ce-i transportau la osîndă. Un sentiment de fraternizare cu răsculații este *denunțat* și în *Lipsesc morminte*, unde fapta caporalului ce-i făcuse scăpați pe toți țăranii condam-

nați la moarte este judecată de tribunalul militar ca pe-o înaltă trădare de patrie. Ironia poetului, sarcastică, este nedisimulat afișată în final: „Stăpînii judecății, fără jind, / Dau pildă și osînda ce faptei se cuvine, / Că țara ne rămîne, socotind, / Cu cincizeci de morminte mai puține."

În ample tablouri satirice, exersînd relatarea cu pronunțat caracter pamfletar, Tudor Arghezi reface momente de panică disperată ale burgheziei, surprinsă și derutată de violența evenimentelor. Cultivînd cu reală voluptate notația persiflantă și mai ales modalitatea polemicii minimalizatoare, poetul descalifică (în *Raport de prefect*, *Telegramă cifrată*, *Răspuns la telegramă*, *Replică la răspuns*, *Ultimul ordin de la interne* sau în *Scrisoare*, *Punga*, *Cultură* etc.) un întreg sistem social anchilozat și birocratic, farseur și retrograd:

Eu, Domnule Ministru, m-am silit,
Cu sfaturi bune și povețe multe,
Să potolesc județul răzvrătit,
Dar nimenea nu vrea să mă asculte.
Proprietari, boieri și arendași
Sînt speriați și umblă ca guzganii.
Și încolțiți, simțindu-se vrăjmași,
Doresc să se împace cu țăranii (...)

. . . . . .

Sînt semne rele-n fiece cătun
Și neguri în virteje peste țară.
Fiți, Domnule Ministru,-așă de bun
Și dați-mă din slujba mea afară.

(Raport de prefect)

Atmosfera și întîmplările dramaticului an 1907 au trecut repede în fabulosul legendei și al baladei populare. S-au consumat în acel impuls de eroism popular atîtea fapte demne și înălțătoare, încît paginile istoriei le-au deplasat cu dreptate în motive de mit și de cîntec. Este ideea pe care Tudor Arghezi a așezat-o la originea doinelor sale pe fluier, pe nai și pe frunză :

Cînd și cînd, un zvon, așa,
Și mai mult înfricoșa.
Zece sate răzășești
S-au pornit spre București.
De la munte, trei județe
Pleacă, minte să ne-nvețe.
La bariera din Vitan,
Robii de pe Bărăgan
Au sosit cu furci și coase.
La Chitila sînt vreo șase
Mii de oameni cu topoare.
Altele la Cotroceni,
Gloată mare de olteni,
Fierb ceaunul pe coceni.

(Doină pe fluier)

Operă de vîrf în creația argheziană, marcînd un moment de cotitură în preocupările tematice ale poetului și aducînd însemnul evident al unui reviriment creator în peisajul amplu (dar contradictoriu) al poeziei anilor '50, cînd vede lumina tiparului, poemul *1907* se înscrie în istoria literaturii române de azi ca una dintre paginile sale de maturitate și de severă luciditate

artistică, așa cum numai un mare scriitor putea să ne-o ofere, angajat plenar, cu întreaga sa ființă, cu întreaga sa capacitate artistică în matca noului făgaș de evoluție literară. Poemul *1907* de Tudor Arghezi reprezintă (și rămîne) una dintre operele c l a s i c e ale literaturii noastre actuale.

CONSTANTIN CUBLEȘAN

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA POEMULUI

a) IN EDIȚII INTEGRALE

1907. PEIZAJE. București, Editura Tineretului, 1955

1907. PEIZAJE. Ediția a 2-a. Ilustrația copertei de Iser, București, Editura Tineretului, Biblioteca școlarului, 1957.

1907.TÁJAK ES EMBEREK. Ford: Szemlér Ferenc, București, Editura Tineretului, 1956

b) ÎN VOLUME ANTOLOGICE ȘI SELECTIVE

Tudor Arghezi, *Versuri alese.* Cuvînt înainte de Marcel Breslașu, București, Editura Tineretului, Cele mai frumoase poezii, 1958

Tudor Arghezi, *Versuri.* Cu o postfață de Mihai Beniuc, București, E.S.P.L.A., 1959

Tudor Arghezi, *Versuri și proze.* Cu o prefață de Paul Georgescu, București, Editura Tineretului, Biblioteca școlarului, 1960

Tudor Arghezi, *Versuri.* Cuvînt înainte de Mihai Ralea, București, E.S.P.L.A., Biblioteca pentru toți, 1960

Tudor Arghezi, *Izbrannye stihi.* Perevod s rumînskogo, Moskva, Goslitizdat, 1960.

Tudor Arghezi, *Gedichte.* Deutsch von Alfred Margul Sperber. Mit Veinem Vorwort von Mihai Beniuc, Bukarest, Literatur-Verlag, 1961.

Tudor Arghezi, *Legszebb versei,* Az elöszót Mihai Beniuc irta. A kötet forditoi Aprily Lajos, Dsida Jenö, Franyó Zoltán etc., Bukarest, Ifjúsági Könyvkiadó, 1962

Tudor Arghezi, *Scrieri,* vol. 3, București, Editura pentru literatură, 1963

Tudor Arghezi, *Choix de textes,* bibliographie, portraits, fac-similés, présentation par Luc-André Marcel, Paris, Éditions Pierre Seghers, 1963.

Tudor Arghezi, *Versuri lungi,* cu o prefață de Dumitru Micu, București, Editura Tineretului, Biblioteca școlarului, 1965.

Tudor Arghezi, *Versuri,* vol. 1—2 București, Editura pentru literatură, 1966.

Tudor Arghezi, *Poezii,* Ediție ilustrată de Ligia Macovei, București, Editura Minerva, 1970

Tudor Arghezi, *Poezii,* Antologie și postfață de Nicolae Manolescu, Bibliografie de Ion Nistor, București, Editura Minerva, 1971

II. REFERINȚE CRITICE

Mihail Petroveanu, *Tudor Arghezi: 1907,* în *Pagini critice,* București, E.S.P.L.A., 1958.

G. Călinescu, *Tudor Arghezi şi „1907"*, *Contemporanul*, 1959, nr. 11.

Al. Săndulescu, *Tudor Arghezi: 1907*, *Luceafărul*, IV (1960, nr. 1.)

Ov. S. Crohmălniceanu, *Tudor Arghezi*, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1960.

Deak Tamas, *Arghezi sersei magyarul*, *Utunk*, XV, 1960, nr. 10.

Domiţian Cesereanu, *Arghezi şi folclorul*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1966.

Emil Manu, *Prolegomene argheziene*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968.

Mircea Tomuş, *Tudor Arghezi*, în *15 poeţi*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968.

Şerban Cioculescu, *Introducere în poezia lui T. Arghezi*, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Minerva, 1971.

Alexandru George, *Tudor Arghezi*, în *Semne şi repere*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1971.

*** *Tudor Arghezi interpretat de:* Mihai Ralea, Pompiliu Constantinescu, E. Lovinescu, Vladimir Streinu, G. Călinescu, Şerban Cioculescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Tudor Vianu, Sorin Alexandrescu. Cu o bibliografie ilustrată, Bucureşti, Editura Eminescu, Colecţia „Biblioteca critică", 1971.

C. C.

CUPRINS

Cuvînt înainte 5
Pe răzătoare 7
Răzvrătitul 8
Lipsesc morminte 12
Coconu Alecu
1 14
2 14
3 16
4 16
5 17
Cămașa de nuntă 20
Duduia 22
Punga 24
Doină pe fluier 26
Doină pe nai 31
Doină 37
Doină din frunză 39
E advocat 41
Cauza cauzelor 47
Cultură 52
Scrisoare — Din țară-n țară — . . . 54
Un colț de țară 57
Trecînd ciocoiul 60

Raport de prefect 61
Telegramă cifrată 63
Răspuns la telegramă 65
Replică la răspuns 67
Flămînzenii 69
Boierii 71
Vacile 73
Arenda 76
Evoluție 78
Cucoana-mare 79
Fugara 83
Stane, căpitane 85
Pătru al Catrincii 88
Satul ei ? 93
O răzbunare 94
Ultimul ordin de la Interne 105
În deșert 106
Destine 108
Epilog 110
Postfață 115
Bibliografie 133

Lector : TRAIAN RADU
Tehnoredactor : AURELIA ANTON

Tiraj 48.460 ex. Broşate 41 760 ex. Legate 6 700 ex. Coli ed. 4,22. Coli tipar 4,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 30 331 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România

ARCADE

În seria ARCADE

Vor apărea :

A. I. Odobescu
SCENE ISTORICE

Gala Galaction
NUVELE

I. L. Caragiale
TEATRU

Au apărut :

Dimitrie Cantemir
[illegible]A MOLDOVEI

Cezar Petrescu
ARANCA, ȘTIMA LACURILOR

C. Negruzzi
ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL

M. Sadoveanu
HANU ANCUȚEI

EDITURA MINERVA

Lei 4,25